

**GÖLBAŞI (ANKARA) ÇÖMLEKÇİLİĞİ VE KORUMA
ÖNERİLERİ**

Pamukkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Anabilim Dalı

Ömer Paşa BUNER

Danışman: Yrd. Doç. Ayşegül KOYUNCU OKCA

Haziran 2015

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Anabilim Dalı, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Dalı öğrencisi Ömer Paşa BUNER tarafından Yrd. Doç. Ayşegül KOYUNCU OKCA yönetiminde hazırlanan “Gölbaşı (Ankara) Çömlekçiliği ve Koruma Önerileri” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 23.06.2015 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Bahadır DUMAN

Jüri Danışmanı

Yrd. Doç. Ayşegül KOYUNCU OKCA

Jüri

Yrd. Doç. Ezgi GÖKÇE

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 31/08/2015 tarih ve(8/11).....sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Kenan ÇOYAN
Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Ömer Paşa BUNER

ÖNSÖZ

Toplumlar tarafından şekillendirilen aynı zamanda toplumları biçimlendiren kültür; sürekli bir değişim ve gelişim içerisindedir. Birçok kültürde pişmiş toprak üretimi ve kullanımı çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Binlerce yıldır, pişmiş toprak üretimi ve kullanımı insanoğlunun vazgeçilmezleri arasındadır. Özellikle Anadolu coğrafyasında pişmiş toprak ürünlerin üretimi ve kullanımı her zaman çok önemli bir konu olmuştur. Günümüzde her ne kadar pişmiş toprak üretimi ve kullanımı hala varlığını sürdürse de birçok alanda hayatımızdan çıkmış bulunmaktadır. Geleneksel çömlek üretimi halen varlığını devam ettirmektedir ancak birçok sıkıntılarla karşılaşmakta ve üretimin devamlılığı risk altına girmektedir. Halen yaşayan ve üretime devam eden çömlek atölyelerinin varlığının korunması kültürümüz açısından önemli bir konudur. Bu üretimin devamlılığı için devlet desteği gerekli olduğu kadar halk olarak bizlerin de yapabilecekleri mutlaka vardır. Gölbaşı (Ankara) Çömlekçiliği ve Koruma Önerileri başlıklı bu tez çalışmasında Gölbaşı (Ankara) Çömlekçiliği, alan araştırması yapılarak belgelenmiş ve bu araştırma sırasında ustaların ihtiyaçları doğrultusunda koruma önerileri şekillenmiştir. Koruma önerileri denenmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında katkıları olan başta tez danışmanım Yrd. Doç. Ayşegül KOYUNCU OKCA'ya, bana her zaman her türlü desteği veren annem Nihal BUNER'e ve bu tezin ortaya çıkmasındaki en büyük kahramanlar olan Velihimmetli Köyü'ndeki ustalar İbrahim ÖNEN, Ahmet ÖNEN ve Mustafa ÖNEN kardeşlere şükranlarımı sunuyorum. Bu çalışmanın yapılabilmesi için gerekli masraflar Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (BAP) tarafından karşılanmıştır. Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne (BAP) projeye destek verdiği için ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

GÖLBAŞI (ANKARA) ÇÖMLEKÇİLİĞİ VE KORUMA ÖNERİLERİ

BUNER, Ömer Paşa

Yüksek Lisans Tezi

Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Ayşegül KOYUNCU OKCA

Haziran 2015, 57 Sayfa

Gölbaşı (Ankara) Çömlekçiliği ve Koruma Önerileri ana başlığı altında oluşturulan ve elde edilen bilgiler doğrultusunda şekillenen tez iki ana bölümden oluşmaktadır. Gölbaşı ve Gölbaşı Çömlekçiliği adı verilen birinci bölüm “Gölbaşı İlçesi ve Gölbaşı Çömlekçiliği” şeklinde iki alt başlıkta incelenmiştir.

Koruma Kültürü ve Gölbaşı Çömlekçiliğinin Korunması adı verilen ikinci bölüm “Koruma Kültürü, Gölbaşı Çömlekçiliğinin Korunması İçin Öneriler” şeklinde iki alt başlıkta incelenmiştir.

Sonuç bölümünde ilk olarak geleneksel çömlek üretimi ve sorunları anlatılmış ve araştırma kapsamında elde edilen bilgiler özetlenmiştir. Koruma düşüncesinin geleneksel çömlek üretimi üzerindeki nasıl etkili olabileceği konusu üzerinde durularak uygulanan koruma önerilerinin dışında alternatiflerden bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Seramik, Çömlek, Gölbaşı, Koruma

ABSTRACT**GÖLBAŞI (ANKARA) POTTERY AND PRESERVATION PROPOSALS**

BUNER, Ömer Paşa

Master Thesis

Department of Conservation and Restoration of Cultural Heritage
Adviser of Thesis: Assistant Professor Ayşegül KOYUNCU OKCA

June 2015, 57 Pages

The thesis which took shape along the lines of the information formed and obtained under the title of Gölbaşı (Ankara) Pottery and Preservation Proposals consists of two major sections. The first section which is called Gölbaşı and Gölbaşı Pottery was examined under two titles which are “Gölbaşı District” and “Gölbaşı Pottery”.

The second section which is called Preservation Culture and Gölbaşı Pottery was examined in two sub titles which are “Preservation Culture” and “Proposals for the Preservation of Gölbaşı Pottery”.

In the conclusion section, pottery productions and its problems were discussed in general and the information obtained within the scope of the research are summarised. Having emphasized how the preservation culture could affect the pottery production, the alternative apart from the preservation proposals applied are mentioned.

Key Words: Culture, Ceramics, Pottery, Gölbaşı, Preservation

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZİMLER DİZİNİ	viii
HARİTALAR DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	xi
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖLBAŞI VE GÖLBAŞI ÇÖMLEKÇİLİĞİ

1.1. Gölbaşı İlçesi	4
1.2. Gölbaşı Çömlekçiliği	8
1.2.1. Hammadde Kaynakları ve Çamur Hazırlama	11
1.2.2. Şekillendirme	13
1.2.3. Kurutma ve Pişirim	15

İKİNCİ BÖLÜM

KORUMA KÜLTÜRÜ VE GÖLBAŞI ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN KORUNMASI

2.1. Koruma Kültürü	18
2.2. Gölbaşı Çömlekçiliğinin Korunması İçin Öneriler	23
2.2.1. Kullanılan Çamura Uçucu Kül İlavesi	24
2.2.2. Sevgi Çiçeği Figürünün Ürünlerde Kullanımı	27
2.2.3. Toprak Temini	28
SONUÇ	31
KAYNAKLAR	34
EKLER	36
ÖZGEÇMİŞ	57

ÇİZİMLER DİZİNİ**Sayfa**

Çizim 1: Testi Ocağının Üstten Görünüşü	10
---	----

HARİTALAR DİZİNİ**Sayfa**

Harita 1: Gölbaşı Haritası	4
----------------------------------	---

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1: Uçucu Kül Analizi	25

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

	Sayfa
Fotoğraf 1: İbrahim ÖNEN	36
Fotoğraf 2: Ahmet ÖNEN	36
Fotoğraf 3: Mustafa ÖNEN	36
Fotoğraf 4: Kurutma Odasına Açılan Fırın	37
Fotoğraf 5: Ürünlerin Kurutulmasında Kullanılan Raflar	37
Fotoğraf 6: Vakumpres	38
Fotoğraf 7: Çamur Makinesi	38
Fotoğraf 8: Tezgah	39
Fotoğraf 9: Depo	39
Fotoğraf 10: Ocağa Yığılan Topraklar	39
Fotoğraf 11: Değirmene Toprak Taşınırken	40
Fotoğraf 12: Süzme İşlemi	40
Fotoğraf 13: Çamur Çökertme Havuzu	41
Fotoğraf 14: Ters Çevrilerek Atölyeye Taşınan Çamur	41
Fotoğraf 15: Atölye İçerisindeki Çamur	42
Fotoğraf 16: Çamur Tepme İşlemi	42
Fotoğraf 17: Vakumpresten Çamur Alınışı	42
Fotoğraf 18: Künde Sarma İşlemi	43
Fotoğraf 19: Usta Ürün İşlerken	43
Fotoğraf 20: Soldan Yanaşılın Tezgahta Usta Ürün İşlerken	43
Fotoğraf 21: Satyanlar	44
Fotoğraf 22: Ahşap Satyan	44
Fotoğraf 23: Su Bardağı	45
Fotoğraf 24: Yoğurtluk	45

Sayfa

Fotoğraf 25: Kapama	45
Fotoğraf 26: Küp	45
Fotoğraf 27: Güveç Kapağı	46
Fotoğraf 28: Testi	46
Fotoğraf 29: Sarma-dolma Taşı	47
Fotoğraf 30: Vazo	47
Fotoğraf 31: Saksı	47
Fotoğraf 32: Akvaryumluk	48
Fotoğraf 33: Kumbara	48
Fotoğraf 34: Fasülye Çömleği	48
Fotoğraf 35: Tek Kulplu Çömlek	48
Fotoğraf 36: Su Damacanası	49
Fotoğraf 37: Turfan (yayık)	49
Fotoğraf 38: Saç Örgülü Küp	49
Fotoğraf 39: Anfora	49
Fotoğraf 40: Kaideli Vazo	50
Fotoğraf 41: Su Küpü	50
Fotoğraf 42: Perdahlama (Torna) İşlemi	50
Fotoğraf 43: Kulp Vurma İşlemi	51
Fotoğraf 44: Fırın	51
Fotoğraf 45: Fırının Doldurulması	52
Fotoğraf 46-47: Fırının Doldurma Boşaltma Ağızının Tuğla İle Örülmesi ve Çamurla Sıvanması	52
Fotoğraf 48: Güveç Kapağı	53
Fotoğraf 49: Sevgi Çiçeği	53
Fotoğraf 50: Sevgi Çiçeği Modeli	54

Sayfa

Fotoğraf 51: Sevgi Çiçeği Kalıpları	54
Fotoğraf 52: Sevgi Çiçeği Figürlü Testiler	55
Fotoğraf 53: Melikşah Mahallesi Sınırındaki Toprağın Alındığı Alan	55
Fotoğraf 54: Temin Edilen Topraktan Yapılmış Küp	56
Fotoğraf 55: Kireç Atmosının Gözlemlenebileceği Ürün	56

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bkz.	: Bakınız
Ca	: Kalsiyum
H	: Hidrojen
km	: Kilometre
km ²	: Kilometre kare
Ltd. Şti.	: Limited Şirketi
M	: Metre
mm	: Milimetre
O	: Oksijen
PAUBAP	:Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
San.	: Sanayi
Tic.	: Ticaret
vs.	: Vesaire
Yrd. Doç.	: Yardımcı Doçent
°C	: Santigrat derece
%	: Yüzde

GİRİŞ

Kültürler zaman içerisinde değişmekte ve dış etkiler sebebi ile farklılaşmaktadırlar. Kullanım eşyaları da bu değişimden etkilenmektedir. Günümüzde çok kullanılmamakla beraber pişmiş toprak ürünler geçmişte hayatın her alanında kullanılmaktaydı. Birçok kullanım eşyası topraktan yapılmaktaydı. Teknolojinin gelişmesi, plastiğe olan rağbetin artması pişmiş toprak ürünlerin günümüzde çok sık kullanılmama sebeplerinin başında gelmektedir. Hâlbuki birçok alanda pişmiş toprağın kullanımı, insan sağlığı da düşünüldüğünde, ne kadar önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Pişmiş toprak kullanımının ve pişmiş toprak ürünlere olan rağbetin azalması sebebi ile birçok çömlekçi işlerini yapmayı bırakmakta ve üretim durmaktadır. Bu durum pişmiş toprak üretiminin geleceği konusunu düşünmek zorunda olduğumuzun göstergelerinden biridir. Ayrıca pişmiş toprak ürünlerin üretiminin devamlılığını sağlamak kültürel bir gerekliliktir. İnsanın geçmişi ile olan bağının kopmaması için de bu devamlılık gereklidir.

Küçük çömlek üretim merkezleri büyük çapta üretim yapmıyorlarsa ve pazarlama alanları çok geniş değilse zamanla üretimleri sona ermektedir. Çoğu çömlek üreticisi genelde aynı ürünleri üretmektedir ki bu da çömlekçiliğin ömrünün azalmasında ki etkenlerdendir. Geleneksel çömlek üreticilerinin en büyük sorunu geleneksel üretimin dışına çıkamamalarıdır. Günümüzün ihtiyaçlarına cevap verebilen üretimler yapabilmek çömlek üretimi için önemli bir konudur. Geleneksel olarak üretimi yapılan ve gün geçtikçe bu özelliğini yitirmeye yüz tutan, hatta çoğu yerde üretimi yapılmayan pişmiş toprak eşyaların üretiminin devamlılığının sağlanması önemli bir sorun haline gelmiştir. Birçok üretici işi bırakmaktadır. Kültürel anlamda geçmiş ile olan bağımızı koparmamak adına ve elbette ki sağlık açısından pişmiş toprak eşya kullanımının devamlılığı önemli bir konudur.

Gölbaşı çömlekçiliği Ankara'da bu konudaki son örneklerden birisidir. Ankara'da üretim yapan başka bir atölye olmaması ve Gölbaşı'nda da üretim yapan tek bir atölye bulunması, bu konuyu daha da önemli kılmaktadır. Buradaki ustalar ne yazık ki çirak yetiştirmemektedir. Çömlekçiliğe gençlerin ilgi göstermemesi de Gölbaşı çömlekçiliğinin sorunlarından birisidir. Çömlekçilikte yeni arayışlara gidilmesi ve bu arayışların farklı ürünlerin ortaya çıkmasına sebep olması ile müşteri taleplerinin

artması, Gölbaşı çömlekçiliğinin kaybolup gitmesine engel olabilecek çözümlerin başında gelmektedir. Bu araştırmanın amacı; Gölbaşı çömlekçiliğinin literatüre geçmesi ve çömlekçiliğin korunması üzerine öneriler geliştirilerek uygulanmasıdır. Ayrıca Gölbaşı’nda üretilen ürünlerin çeşitliliğinin artırılması da hedeflenmektedir. Bu üretim anlayışı geliştirilebildiği takdirde, ürün çeşitliliği ve buna bağlı olarak ta çömlekçiliğin ömrü artacaktır.

Bu araştırmanın sağlıklı olarak yapılıp sonuca ulaşması için alan araştırması sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda açıklamalar yapılmış ve yeni ürünler geliştirilmiştir. Ayrıca Gölbaşı çömlekçiliğinin yöresel özellikleri, gözlem ve söyleşi tekniklerinden faydalanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Gölbaşı’nda üretilen ürünler incelenerek belgelenmiştir. Elde edilen bilgi ve bulgular ile denemeler yapılmış ve yeni ürünler ortaya konmuştur.

Ürünlerin hayat içerisinde var olabilmesi ve bunun uzun bir zamana yayılabilmesi bu araştırmaya yön veren koruma düşüncesinin ana fikrini oluşturmaktadır.

Gölbaşı (Ankara) Çömlekçiliği ve Koruma Önerileri ana başlığı altında oluşturulan ve elde edilen bilgiler ışığında şekillenen tez iki ana bölümden oluşmaktadır. Gölbaşı ve Gölbaşı Çömlekçiliği adı verilen birinci bölüm “Gölbaşı İlçesi ve Gölbaşı Çömlekçiliği” şeklinde iki alt başlıkta incelenmiştir. Gölbaşı İlçesi başlığı altında Gölbaşı İlçesi ve Velihimmetli Köyü hakkında bilgiler verilmiştir. Gölbaşı Çömlekçiliği başlığı altında ise Gölbaşı Çömlekçiliğinin geçmişi ve yapılan alan araştırması sonucunda bugünü hakkında bilgilere yer verilmiştir. Günümüzde üretim yapan atölyenin hammadde kaynakları, çamur hazırlama, şekillendirme, kurutma ve pişirim bilgilerine yer verilmiştir.

Koruma Kültürü ve Gölbaşı Çömlekçiliğinin Korunması adı verilen ikinci bölüm “Koruma Kültürü ve Gölbaşı Çömlekçiliğinin Korunması İçin Öneriler” şeklinde iki alt başlıkta incelenmiştir. Koruma kültürü başlığı altında koruma nedir, nasıl olmalıdır sorularının cevapları verilmiştir. Gölbaşı Çömlekçiliğinin Korunması İçin Öneriler başlığı altında ise atölyede yapılan çalışmalar ve atölyede yaşanan sorunlar doğrultusunda çözüm önerileri getirilmiş ve uygulamaları paylaşılmıştır. Bu öneriler; kullanılan çamura uçucu kül ilavesi, sevgi çiçeği figürünün ürünlerde kullanımı ve toprak teminidir.

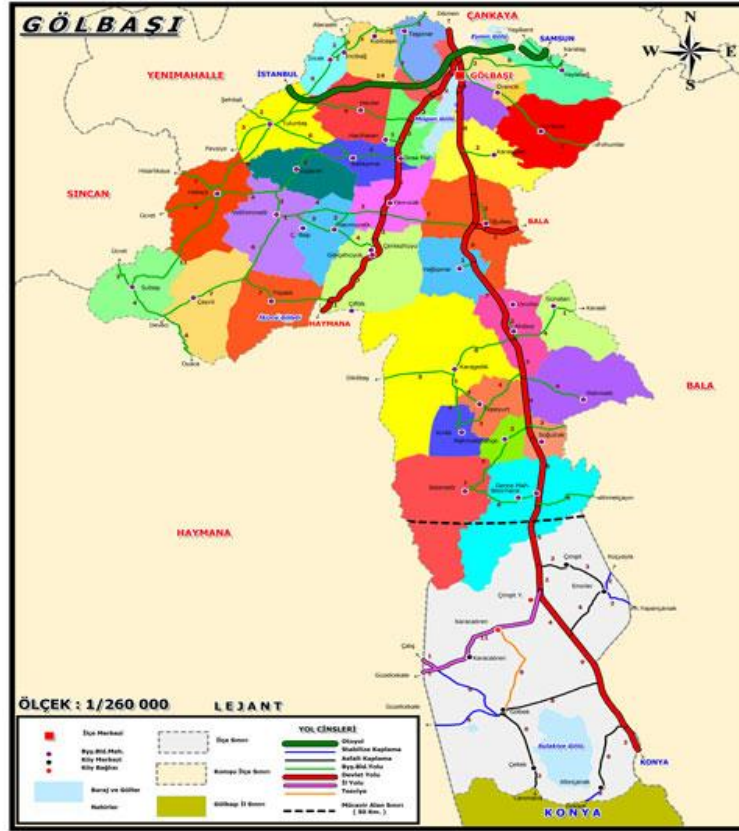
Sonuç bölümünde ilk olarak araştırma kapsamında elde edilen bilgiler özetlenmiştir ve yapılan çalışmalardan kısaca bahsedilerek koruma önerilerinin Gölbaşı çömlekçiliğini yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak için doğru adımlar olduğu kanıtlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖLBAŞI VE GÖLBAŞI ÇÖMLEKÇİLİĞİ

1.1. Gölbaşı İlçesi

Gölbaşı, Ankara'nın 20 km güneyinde, E90 karayolu üzerinde bir metropol ilçedir. İlçe beş mahalle muhtarlığından oluşmaktadır. Bunlar; Bahçelievler Mahallesi, Şafak Mahallesi, Gaziosmanpaşa Mahallesi, Seymenler Mahallesi ve Karşıyaka Mahallesi'dir (Bkz. Harita: 1). 35 bin nüfuslu metropol bir ilçe olan Gölbaşının nüfusu kendisine bağlı belde ve köyler ile kayıtlara 62 bin 600 olarak geçmiştir¹.

Harita 1: Gölbaşı İlçesi Haritası

<http://www.golbasikutup.gov.tr/Resim/100929,golbasi.png?0>

(Erişim Tarihi: 02.06.2015 11: 00)

¹ Yusuf Ziya Yağmur, *Gölbaşı (Bir Şehir Anlatısı)*, Ankara 2002, s. 8.

Gölbaşı'na bağlı üç belde vardır. Bunlar; Bezirhane, Selametli ve Karagedik beldeleridir. Ayrıca Gölbaşı'na bağlı 31 adet köy vardır. Bulunduğu coğrafyada fazla engebe olmadığı için köyler ile ulaşım sıkıntısı yaşanmamaktadır. Gölbaşı'na en uzak köy 45 km mesafededir. Gölbaşı Ankara-Konya karayolu üzerinde bulunmaktadır. Otoyol ilçenin içerisinden geçmektedir. Ankara-Konya karayolu üzerinde Bala ilçesi ve Kırşehir'in Kaman ilçesi yol ayrımları da bulunmaktadır. Aynı zamanda Haymana karayolu da Gölbaşı ilçesinden geçmektedir. Mogan Gölü'nün doğu ve batı kıyılarından geçen bu yollar ilçe trafiğinin hareketlenmesine sebep olmaktadır².

Gölbaşı'na ilk yerleşme 1912 senesi civarında gerçekleşmiştir. Dikmen Köyü'nden gelen Hafız ağalar lakaplı kişiler Gölbaşı'na han yaparak ilk temeli atmışlardır. Gölbaşı ilçesinin ilk ismi de buradan gelir. Önceleri Hanlar ve ardından Göl Hanı diye bilinen yerleşim yeri zamanla Gölbaşı diye isimlendirilmiştir³.

Gölbaşı, İç Anadolu Bölgesi'nin önemli tahıl havzalarından biri olan Haymana Platosu'nun eteklerindedir ve rakımı 970 metredir. İlçenin esas yerleşimi Mogan Gölü'nün çevresinde şekillenmiştir. Bunun sebebi Eymir Gölü'nün denetiminin Ortadoğu Teknik Üniversitesi'ne bırakılmasıdır. Doğusunda Bala İlçesi, batısında Yenimahalle İlçesi, güneyinde Haymana İlçesi ve kuzeyinde Çankaya İlçesi ile sınırlı olan Gölbaşı'nın yüzölçümü 1010 km². Gölbaşı'nda İç Anadolu Bölgesi'nin tipik iklim özelliği olan karasal iklim görülmektedir. Yağış rejimi yarı kurak olarak nitelendirilmektedir ve yıllık yağış ortalaması 335-400 mm civarındadır. Toplam yağışın % 66'sı ilkbahar ve kış mevsimlerinde gerçekleşmektedir. Yıllık sıcaklık ortalaması 11.7 derecedir. Nisbi nem ortalaması da % 66'dır. En sıcak ay ağustos en soğuk ay ise ocak ayıdır⁴.

Tarihsel süreç içerisinde Anadolu, bu süreç içerisinde kurulan uygarlıkların beşiği olmuştur. Medeniyetler bir çok şehir inşa etmişlerdir. Ankara da Anadolu'daki en eski yerleşim yerlerinden birisidir. Ankara'nın gözde yerleşim yerlerinden olmasının sebeplerinin başında verimli tarım alanlarına ve su kaynaklarına sahip olması gösterilebilir. Gölbaşı, şehir merkezine çok yakın bir metropol ilçedir.⁵

² Yusuf Ziya Yağmur, *Gölbaşı (Bir Şehir Anlatısı)*, Ankara 2002, s. 8-9.

³ Fehmi Koç, Nazım Kaşkatepe, "Gölbaşı", *Gölbaşı*, Ankara, Kasım, Ankara 1974, s.4.

⁴ Y. Z. Yağmur, "a.g.e", s. 8-9.

⁵ Ayşe Boşgelmez, *Centaurea Tchihatcheffii-Ankara-Gölbaşı Sevgi Çiçeği*, Ankara 2005, s. 146.

Gölbaşı ilçesinin çevresinde yapılan kazı ve araştırmalar sonucu İlk Tunç, Hitit İmparatorluğu, Roma ve Bizans dönemlerine ait kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Bunların bir kısmı ilçe sınırları içerisinde, bir kısmı da Özel Çevre Koruma Kurumu Bölgesi içerisinde. Kalıntılar sıklıkla Gölbaşı ilçesine bağlı köylerin yerleşim yerlerinde gözlemlenmektedir. İlk Tunç Çağı'na ait höyükler ve kalıntılara Taşpınar, Ahlatlıbel, Karaoğlan, Gökçehöyük, Selametli Beldesi, Bezirhane Beldesi ve Yurtbeyi köy yerleşim yerlerinde rastlanmıştır⁶.

Eski isimleri “Deli Himmetlü”, “Delümetlü” olan Velihimmetli Köyü Gölbaşı ilçe merkezine 16 km, Gölbaşı-Haymana karayoluna ise 8 km mesafededir. Etrafındaki komşu köyler; Çayırli Köyü, Hallaçlı Köyü, Topaklı Köyü, Hacımuratlı Köyü ve Koparan Köyü'dür. 1530'larda “Yörükân” taifesinden olan “Delihimmetli” cemaati, Haymana Kazası'na bağlı takriben 290 nüfuslu, yıllık geliri 7575 akçe olan bir mezradır. Abide Hatun Hacı Bayram-ı Veli hazretlerinin soyundandır. Velihimmetli Köyü'nde bir cami yaptırır ve vakıf kurar. Cami günümüzde de ibadete açık olmakla birlikte mimari özelliğini kaybetmiştir. Köy sınırları içerisinde antik mermer parçaları ve yerleşim yerleri bulunmaktadır. Karacaören Höyüğü, Devetaşı Höyüğü, Kadıçayırı mevkiğinde eski yerleşme yerleri ve Külhöyükören yerleri ve Kendirlik Tepesi, meşhur Üçpınar Çeşmeleri ve Üçpınar Yaylası vardır⁷.

Gölbaşı İlçe'sinden köye belediye otobüsü seferleri vardır. Bir süre önce köye ulaşım Ankara merkezinden (Ulus) sağlanmaktayken, artık belediye otobüsleri Gölbaşı İlçesi'nden hareket etmektedir. Velihimmetli dışında birkaç köye daha uğrayan otobüsün Velihimmetli Köyü'ne ulaşması 40-45 dakika sürmektedir.

Doğal güzellikleri ve bahçeleri ile meşhur olan Velihimmetli Köyü, Akarkaya (Kalfalı) Deresi yatağında bulunur. Mogan Gölü'ne dökülen Kalfalı Çayı, köyün içinden geçer. Geçmiş yıllarda dere üzerinde 6-7 adet su değirmeni olduğu bilinmektedir. Ancak günümüzde bu durum değişmiştir. Artık Kalfalı deresi boyunca bahçeler bulunmaktadır. Köyde yaşayan aileler Kavazlar, Battaloğulları, Abekirler, Abdurrahmanoğulları, Aşıroğulları, Köçekçioğlu, Adalılar, Karabiberler ve Efeoğulları sülalelerine mensuptur. Köyde İlköğretim Okulu vardır ve 5. Sınıfa kadar eğitim yapılmaktadır. Köydeki genel eğitim düzeyi yüksektir. Köyde yetişenler farklı meslek

⁶ Y. Z. Yağmur, “a.g.e.”, s. 36.

⁷ Abdülkerim Erdoğan, *Tarih İçinde Gölbaşı*, Ankara 2008, s. 412-413.

gruplarında çalışmaktadır. Bilhassa mobilya imalatı köylülerin başarılı olduğu alandır. Köyde sosyal faaliyetlere de önem verilir. Köyün derneği vardır. Köyün sağlık ocağı, Köy Konağı, öğretmen, ebe ve imam lojmanı vardır. Aynı zamanda köyde bakkal, demir atölyesi ve çömlek atölyesi vardır⁸.

⁸ A. Erdoğan, “*a.g.e.*”, s. 413-414.

1.2. Gölbaşı Çömlekçiliği

1930 ve 1940'lı yıllarda Mogan Gölü çevresinde yoğun olarak el tuğlası (takoz tuğla) üretimi yapılmaktaydı. Bu yüzden pek çok çömlek atölyesi de buraya kurulmuştur⁹. Gölbaşı İlçesinde en önemli gelir kaynağı; uzun süre üretimi yapılmış olan el tuğlası idi. Ankara'nın şehirleşmesi ve büyümesi sonucu Akköprü'de faaliyet gösteren tuğla atölyeleri, Çubuk ve Gölbaşı İlçelerine taşınmışlardır. 1930-1932 yılları arasında, tuğla ocakları Gölbaşı'nda açılmaya başlamıştır¹⁰. Göl kenarındaki düzlükte ve harman yerinde el tuğlası üretimi yapanlar ile çömlek atölyelerini işletenlerin büyük çoğunluğu, Konya'nın Sille İlçesinden Gölbaşı'na göç ederek yerleşmiş tuğla ve çömlek ustalarından oluşmaktaydı. Fakat 1940-1945 yılları arasında yaşanan kuraklık ve sonrasında gölün tamamen kuruması, bu ustaların çoğunun Sille'ye geri dönmelerine sebep olmuştur. İlerleyen yıllarda Mogan Gölü kıyılarının Ankara'nın gözde sayfiye yerlerinden olması ve tuğla üretiminde kullanılan teknolojilerin değişip gelişmesi sebebi ile sayıları gittikçe azalan atölyeler ve çömlek ustaları, 1978 yılında göl tabanından çamur alınmasının yasaklanması ile üretime son vermek durumunda kalmışlardır¹¹. Gölbaşı'nda üretimin yoğun olduğu zamanlarda 7 adet çömlek atölyesi faaliyet göstermekteydi (A. ÖNEN, 2014)¹². Her bir çömlek atölyesinde 12-15 kişi, el tuğlası üretiminde ise 1000-1500 kişi çalışırdı (M. ÖNEN, 2015)¹³.

Gölbaşı'nda çömlek üretimi, Konya yöresinden çömlek ustalarının Gölbaşı İlçesine gelmeleri ile başlamıştır. Bu yüzden Gölbaşı'nda üretimi yapılan ilk çömlekler Konya yöresinde üretimi yapılan çömlekler ile çok büyük benzerlik göstermektedirler. Ustalar, bu desenlerin yapımını dedelerinden öğrendiklerini söylemektedirler. 1970'li yıllardan bu yana, Gölbaşı'nda üretilen ürünleri yöre halkının ihtiyacı belirlemektedir¹⁴.

Geçmişte, Gölbaşı ilçesindeki çömlek atölyeleri Mogan Gölü'nden elde ettikleri çamuru kullanmaktaydı. Çamuru bilhassa sanayi bölgesinden, Eymir ve Mogan

⁹ Pınar Genç, "Velihimmeli Köyü'nde Toprağın Üç Kahramanı", *Seramik Türkiye*, Sayı: 9, İstanbul 2005, Mayıs-Haziran, s. 122.

¹⁰ F. Koç, N. Kaşkatepe, "*a.g.m*", s. 4.

¹¹ P. Genç, "*a.g.m.*", s. 122-123.

¹² Sözlü Görüşme, 20.08.2014, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/6 Gölbaşı/Ankara

¹³ Sözlü Görüşme, 12.01.2015, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/5 Gölbaşı/Ankara

¹⁴ Taciser Onuk, H. Feriha Akpınarlı, H. Serpil Ortaç, Deniz Ayda, Saime Küçükkömürler, Hülya Köklü, *Ankara İli El Sanatları ve Beslenme Kültürü*, Ankara 2005, s. 39.

Göllerinin arasından alırlardı. Gölbaşı İlçesinin büyümesi ve atölyelerin ilçenin içinde kalması bu mesleğin devam etmesini olumsuz şekilde etkilemiştir. Fırından çıkan dumanın halkı rahatsız etmesi de atölyelerin sonunu hazırlayan etkenlerden biridir. İbrahim, Ahmet ve Mustafa ÖNEN isimli üç çömlek ustası kardeş, 1979-1993 yılları arasında Gölbaşı'nda faaliyet göstermiş ve 1993 yılında atölyelerini Gölbaşı'na bağlı Velihimmetli Köyü'ne taşıyarak, üretimlerini o tarihten itibaren yeni atölyelerinde sürdürmüşlerdir. Köyde tek atölye olma özelliğini taşıyan çömlek atölyesi, birçok sıkıntıya rağmen 3 kardeşin ortaklaşa verdiği mücadele ile varlığını sürdürmektedir. Üç kardeş, çömlek ustası babalarından öğrendikleri bu mesleği sürdürerek geçimlerini sağlamaktadır. Mesleğe 1956 yılında doğan İbrahim ÖNEN usta (Bkz: Fotoğraf: 1) 1968 yılında, 1959 yılında doğan Ahmet ÖNEN usta (Bkz: Fotoğraf: 2) 1970 yılında, 1963 yılında doğan Mustafa ÖNEN usta (Bkz: Fotoğraf: 3) ise 1979 yılında başlamıştır. İbrahim ve Ahmet ÖNEN emekli olmalarına rağmen, Mustafa ÖNEN'e yardımcı olmak amaçlı üretime halen devam etmektedirler¹⁵.

Çömlek ustaları, yılın yedi ayı ve bu yedi aylık süre içinde haftanın yedi günü üretim yapmaktadırlar. Ustalar, mesailerine sabah sekizde başlamakta ve akşam yedide son vermektedirler. Çömlek üretimine nisan ayında başlamakta ve kasım ayında üretimi bırakmaktadırlar. Çömlek ustaları ile yapılan görüşmeler sonucunda, 2001 yılından önce işlerinin iyi olduğu zamanlarda, sadece Ramazan ayında üretime ara verdikleri bilgisine ulaşılmıştır (İ. ÖNEN, 2015)¹⁶.

Gölbaşı çömlekçiliğinin sorunlarının başında hammadde sorunu gelmektedir. Üretimde kullanılan toprağın temini en büyük sıkıntıdır. Diğer bir önemli sorun da çırak yetiştirememektir (İ. ÖNEN, 2015)¹⁷. 1983 yılında çıkan Çevre Koruma Kanunu ile Mogan Gölü ve Eymir Gölü arasındaki bölgeden çamur almaları yasaklandığı için taşıma usulü toprak teminine gidilmiştir. Bu durum çömlek üretiminde büyük sıkıntılara neden olmuştur.

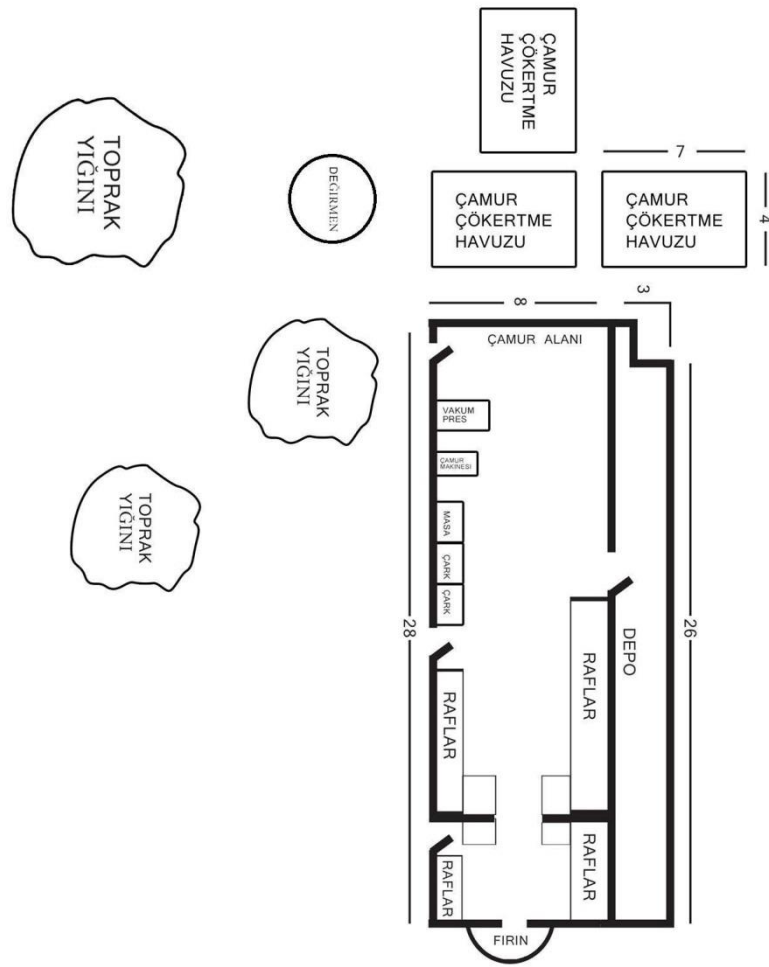
Velihimmetli Köyü'nde bulunan çömlek atölyesi 2000 metrekare üzerine kuruludur (Bkz. Çizim: 1). Çömlek tezgâhlarının olduğu alan 8 x 28 m ebadındadır.

¹⁵ Ayşegül Koyuncu Okca, Ömer Paşa Buner, "Gölbaşı (Ankara) Çömlekçiliği ve Günümüzdeki Durumu", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 9, Mart 2015, s. 230.

¹⁶ Sözlü Görüşme, 12.01.2015, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/3 Gölbaşı/Ankara

¹⁷ Sözlü Görüşme, 12.01.2015, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/3 Gölbaşı/Ankara

Atölyenin son kısmında kurutma odasına açılan bir fırın mevcuttur (Bkz: Fotoğraf: 4). Atölye içinde kurutma amaçlı raflar bulunmaktadır (Bkz: Fotoğraf: 5). Atölyede bir vakumpres (Bkz: Fotoğraf: 6), bir çamur makinesi (Bkz: Fotoğraf: 7) ve faal iki tezgâh (Bkz: Fotoğraf: 8) bulunmaktadır. Atölyenin bitişiğinde, ürünlerin istiflendiği depo mevcuttur (Bkz: Fotoğraf: 9).

ÖLÇEK: 1/200

Çizim 1: Testi Ocağının Üstten Görünüşü

1.2.1. Hammadde Kaynakları ve Çamur Hazırlama

Gölbaşındaki atölyeler Mogan Gölü'nden elde ettikleri toprağı kullanırlardı. Bu toprak çok kaliteli bir seramik toprağı idi. Toprağı sanayi bölgesinden, Eymir Gölü ve Mogan Gölü arasından alırlardı. 1983 yılında çıkan Çevre Koruma Kanunu ile Mogan Gölü'nden çamur almaları yasaklandığı için taşıma usulü toprak teminine gidilmiştir. Gölbaşı çömlekçiliğinin en önemli sorunu hammadde sorunudur. Üretimde kullanılan toprağın temin edilmesi en büyük sıkıntıdır.

Velihimmeli Köyü'nde varlığını sürdüren çömlek atölyesinde kullanılan toprak farklı yörelerden getirilmektedir. Günümüzde Tokat ve Avanos'tan getirdikleri toprağı, Gölbaşı'ndan aldıkları toprak ile karıştırarak üretimlerini devam ettirmektedirler. Bu karışım; 10 birim Gölbaşı toprağı, 3 birim Tokat toprağı, 3 birim Avanos toprağından oluşmaktadır¹⁸. Tokat ve Avanos, toprak temin edilebilecek en yakın yerler olduğu için bu yörelerden toprak temin edilmektedir.

Kamyonla getirilen toprak testi ocağının farklı bölgelerine yığılmakta (Bkz: Fotoğraf: 10) ve kullanılacağı zaman buldukları yerden el arabası ile taşınmaktadır. Toprak yığınlarının üzerleri örtülmemektedir, ustalar; toprağın yağmur ve kar ile ıslanıp sonrasında güneş altında kurumasının toprağın kalitesini arttırdığını söylemektedir.

Testi ocağına getirilen topraklar, el arabası ile değirmene taşınmaktadır. Ölçü birimi olarak tepeleme doldurulan el arabası kullanılmaktadır. Toprak değirmene dökülmekte, aynı anda değirmene su da koyulup, su ve toprak karıştırılmaktadır (Bkz: Fotoğraf: 11). Toprağın durumuna göre ortalama bir saat karışan ve boza kıvamına gelen sulu çamur, plastik borular yardımı ile çamur çökertme havuzuna alınmaktadır. Çamur çökertme havuzuna çamur alınırken çamur ince bir elekten geçirilmektedir. Ustalar bu işleme "süzme" adını vermektedir (Bkz: Fotoğraf: 12). Atölyede üç adet çamur çökertme havuzu bulunmaktadır.

Sulu çamur, çamur çökertme havuzunda bekletilmektedir (Bkz: Fotoğraf: 13). Bu bekleyiş hava sıcaklığına göre 15-20 gün ile 30 gün arasında değişmektedir. Fazla suyunu kaybeden çamur, karelere bölündükten ve fazla suyunu kaybettikten sonra çamur küpleri ters çevrilmekte ve bir süre bekletildikten sonra atölyeye taşınmaktadır

¹⁸ A. Koyuncu Okca, Ö. P. Buner, "a.g.m", s. 231.

(Bkz: Fotoğraf: 14). Bu çamur atölyenin köşesinde biriktirilerek, üzeri hava almayacak şekilde örtülmektedir (Bkz: Fotoğraf: 15).

Atölyenin köşesinde biriktirilen çamur öncelikle çıplak ayak ile ezilerek kaynaşması sağlanmaktadır. Ustalar bu işleme “çamur tepme”, tepilen çamura ise “kalıp” adını vermektedirler (Bkz: Fotoğraf: 16). Sonrasında tepilen çamur vakum presten geçirilmek sureti ile havası alınmaktadır (Bkz: Fotoğraf: 17). Daha sonra çamur bir köşede üzeri naylonlar ile kapatılarak dinlendirilmektedir. Kullanılacağı zaman çamur makinesinden geçirilerek kullanıma hazır hale getirilmektedir. Çamur ustası ve çark ustası beraber çalışmaktadır. Çamur ustası, çark ustasının yapacağı ürüne göre çamur yoğurmaktadır. Bu işleme “künde sarma” adı verilmektedir (Bkz: Fotoğraf: 18). Hazırlanan kündeyi, çark ustası tezgâhta işlemektedir¹⁹ (Bkz: Fotoğraf: 19).

¹⁹ A. Koyuncu Okca, Ö. P. Buner, “*a.g.m*”, s. 231-232.

1.2.2. Şekillendirme

Çamur ustası ve çark ustaları beraber çalışmaktadır. İki ustanın çamur yoğurma işlemini bir çamurcu yapmaktadır. Çamurcu yapılacak ürüne göre çamur hazırlamaktadır (künde sarmaktadır), hazırlanan çamurlar tezgâhın sol kısmında biriktirilmektedir. Tezgahtaki usta, çamuru buradan alarak ürünleri işlemektedir. Kullanılan tezgâh motorludur ve aynası (kellesi) soldadır²⁰.

Atölyenin Gölbaşı ilçesinde olduğu dönemde, atölyede 1990 yılına kadar ayaklı tezgâh kullanılmaktaydı (A. ÖNEN, 2014)²¹. Güngör Güner'in "Anadolu'da Yaşayan İkel Çömlekçilik" isimli kitabındaki, tezgah sınıflandırmasına göre Gölbaşı İlçesi'nde o dönemde kullanılan tezgâh; 6. tip tezgâh grubuna girmektedir. Bu tip tezgâh uzun milli ve yataklıdır. Ayak ile döndürülen çark üzerinde, merkezkaç kuvveti yardımı ile kil el ile şekillendirilir²².

1990 yılından sonra elektrikli tezgâh kullanılmaya başlanmıştır (M. ÖNEN, 2015)²³. Çömlekçi kardeşler atölyelerini, 1993 yılında Velihimmetli Köyü'ne taşıdıklarında, atölyede elektrik olmadığı için iki sene ayaklı tezgâh ile üretim yapmışlardır. O dönemde, faal 3 adet ayaklı tezgâh bulunan atölyede 1995 yılından sonra, elektrikli tezgâh kullanılmaya başlanmıştır (İ. ÖNEN, 2015)²⁴. Günümüzde ise çömlek atölyesinde iki adet faal tezgâh bulunmaktadır ve ikisi de devamlı kullanılmaktadır. Bu tezgâhlar Konya'da bir ustaya yaptırılmıştır²⁵.

Tornalara soldan yanaşılmaktadır ve tezgâhın aynası solda kalmaktadır (Bkz: Fotoğraf: 20). Ustalar bu tezgâhlarda yaklaşık olarak günde 100-150 adet arasında çömlek üretimi yapabilmektedir²⁶. Çamur şekillendirilirken "satyan" kullanılmaktadır. (Bkz: Fotoğraf: 21). Satyanlar sert plastikten yapılmaktadır. Satyanlar, ihtiyaca göre ustalar tarafından yapılmaktadır. Daha önceleri sert ağaçlardan yapılan satyan (Bkz: Fotoğraf: 22) kullanılmaktayken, sonradan plastik satyan kullanmaya başlamışlardır. Ustalar plastik satyanın daha kullanışlı olduğunu bu yüzden kendi yaptıkları plastik

²⁰ A. Koyuncu Okca, Ö. P. Buner, "a.g.m", s. 233.

²¹ Sözlü Görüşme, 20.08.2014, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/6 Gölbaşı/Ankara

²² Güngör Güner, *Anadolu'da Yaşamakta Olan İkel Çömlekçilik*, İstanbul 1988, s. 13.

²³ Sözlü Görüşme, 12.01.2015, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/5 Gölbaşı/Ankara

²⁴ Sözlü Görüşme, 12.01.2015, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/3 Gölbaşı/Ankara

²⁵ A. Koyuncu Okca, Ö. P. Buner, "a.g.m", s. 233.

²⁶ P. Genç, "a.g.m.", s. 124

satyanları kullandıklarını belirtmişlerdir (M. ÖNEN, 2015)²⁷. Kullandıkları başka bir alet yoktur. Sadece bazı ürünlerde, ürünlerin üzerine fırça ile kırmızı ya da beyaz boya sürülerek süsleme yapılmaktadır.

Yapılan ürünler; su bardağı (Bkz: Fotoğraf: 23), 4-5 farklı boyda yoğurtluk (Bkz: Fotoğraf: 24), 5 farklı boyda kapama (Bkz: Fotoğraf: 25), 3 farklı boyda küp (Bkz: Fotoğraf: 26), 4 farklı boyda güveç kapağı (Bkz: Fotoğraf: 27), 4 farklı boyda testi (Bkz: Fotoğraf: 28), 3 farklı boyda sarma-dolma taşı (Bkz: Fotoğraf: 29), 6-7 farklı boyda vazo (Bkz: Fotoğraf: 30), 6-7 farklı boyda saksı (Bkz: Fotoğraf: 31), 2 farklı boyda akvaryumluk (Bkz: Fotoğraf: 32), kumbara (Bkz: Fotoğraf: 33), fasülye çömleği (Bkz: Fotoğraf: 34), tek kulplu çömlek (Bkz: Fotoğraf: 35), su damacanası (Bkz: Fotoğraf: 36), turfan (yayık) (Bkz: Fotoğraf: 37), saç örgülü küp (Bkz: Fotoğraf: 38), anfora (Bkz: Fotoğraf: 39), kaideli vazo (Bkz: Fotoğraf: 40), su küpü (Bkz: Fotoğraf: 41), ve 3 farklı boyda darbuka şeklinde oldukça çeşitlidir. Son birkaç yıldır kapak, yapay çiçeklik ve akvaryumluk üretimine ağırlık verilmiştir. Diğer ürünlerin üretimi yıllardır devam etmektedir.

Yoğurtluklar şekillendirildikten sonra fırça ve kırmızı boya ile üzerlerine şerit çekilmektedir. Sonrasında perdahlanmaktadır (Bkz: Fotoğraf: 42). Perdah; ürünün tezgahta döndürülerek, küçük bir plastik parçası ile yüzeyinin pürüzsüz hale getirilmesidir. Bu işleme “torna” adı da verilmektedir. Kapama, güveç kapağı ve sarma-dolma taşı da şekillendirildikten sonra perdahlanmaktadır. Testiler şekillendirildikten sonra, atölyede üzerleri ince bir naylon ile örtülerek bir gün dinlendirilmektedir. Dinlenmiş olan testilere kulpları ertesi gün takılmaktadır. Bu işleme “kulp vurma” adı verilmektedir (Bkz: Fotoğraf: 43). Akvaryumluklar şekillendirildikten sonra deri sertliğine gelene kadar bekletilmekte, sonrasında üzerlerine bıçakla gelişi güzel ajurlar yapılmaktadır. Bazı ürünler iki parçadan oluşmaktadır. Çark ustası önce formun alt kısmını, sonrasında ise üst kısmını yaparak iki parçayı birleştirmektedir²⁸.

²⁷ Sözlü Görüşme, 12.01.2015, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/5 Gölbaşı/Ankara

²⁸ A. Koyuncu Okca, Ö. P. Buner, “a.g.m”, s. 234.

1.2.3. Kurutma ve Pişirim

Ürünler, atölyenin içindeki raflarda ve atölye zemininde kurutulmaktadır. Raflar atölyenin duvarına bitişik vaziyettedir. Aynı zamanda atölyenin fırın olan kısmında bir kurutma odası mevcuttur. Kurutma odasında da raflar bulunmaktadır. Pişirim öncesi ürünler bu odada istiflenmektedir. Havanın güzel olduğu günlerde, atölyenin bahçesi de kurutma amaçlı kullanılmaktadır. Şekillendirildikten sonra atölyenin bahçesindeki masaların üzerine koyulan işler, havanın durumuna göre dışarıda bekletilmekte ve sonrasında atölyenin içine alınmaktadır. Testiler dışarıya çıkarılmamaktadır, atölyenin içinde üzerlerine ince bir naylon koyularak bekletilmekte ve ertesi gün kulpları takılmaktadır.

Dışarıda kurutulan ürünlerin başında kapak ve sarma-dolma taşı gelmektedir. Tezgâhın aynasının üzerine koyulan suntalarda şekillendirilen sarma-dolma taşı ve kapaklar gene suntalar ile dışarıya çıkarılmakta, sonrasında da altlarından suntalar alınmakta ve biraz kuruduktan sonra içeriye alınarak perdahlanmaktadır. Havanın güzel ve sıcak olduğu zamanlar, kurutma işlemi hızlanmakta buna bağlı olarak da fırının doldurulma süresi kısalmaktadır. Ürünlerde kuruma çatlağına çok rastlanmamaktadır. Sadece kapaklar ve bazen de hızlı kuruyan ürünler çatlamaktadır. Ürünler fırına doldurulduktan ve fırın yakıldıktan sonra da fırın içerisinde ürünler bir süre kurutulmaktadır.

Fırın, 3 x 3 m ebadındadır ve Sille taşından yapılmıştır (Bkz: Fotoğraf: 44). Çömlerler pişirilirken yakacak olarak odun kullanılmaktadır. Fırın atölye duvarına bitişik inşa edilmiştir. Fırının ateşlik kısmının ağzı atölye seviyesinin altında kalmaktadır. Fırının, ürünlerin istiflendiği bölümünün kapısı, atölyenin kurutma odasına açılır vaziyettedir. Fırın bu kısımdan yığma olarak doldurulmaktadır (Bkz: Fotoğraf: 45). Fırının doldurulma süresi, üretime göre değişiklik göstermektedir. Üretim çok olduğu takdirde fırın bir günde doldurulmaktadır. Fırın doldurulduktan sonra, doldurma boşaltma ağzı tuğlalar ile örülmekte ve tuğlaların üzerleri ustaların kendi hazırladıkları çamur karışımı ile sıvanmaktadır. (Bkz: Fotoğraf: 46-47).

Ustalar geçmişte yakacak olarak ormanlardan gelen odunları kullanmakta iken günümüzde yakabilecekleri türdeki her çeşit odunu kullanmaktadırlar. Bunun nedeni;

maliyeti düşürmek zorunda olmalarıdır. Fırının bir yanışında yaklaşık olarak 2 ton odun harcanmaktadır²⁹.

Fırın doldurulduktan sonra yavaş yavaş yakılmaya başlanarak, içindeki ürünler ve fırın ısıtılmaktadır. Bu işleme “çeşni” adı verilmektedir. Fırın 1-2 saat ısıtıldıktan sonra, ısı yavaş yavaş yükseltilmektedir. Pişirme işlemi; ısı hızlandırılmaya başlandıktan 5 saat sonra tamamlanmış olmaktadır. Pişirme işlemi 7-8 saat sürmektedir. Duman durduğunda, yakıt takviyesi yapılmaktadır. Takviye yapılan odun miktarı, odunun cinsine göre değişiklik göstermektedir. Fırın ara sıra dinlendirilmektedir. Isı yükseltilmeye başlandıktan 3 saat sonra, 15 dakika ateşliğe odun atılmamaktadır. Pişirim sırasında fırın bacası sac ile örtülmektedir. Sac, ısı kaybını önlemekte ve yakıt tasarrufu sağlamaktadır. Pişirim işlemi başladıktan 6 saat sonra sac alınmakta, baca açılmaktadır. Bunun sebebi; ısı dağılımını ve ateşin fırının yukarı kısımlarına çıkmasını sağlamaktır. Pişirme sıcaklık derecesi ölçülmemekle beraber 800-900°C arasında olduğu tahmin edilmektedir.

Pişirme işlemi bitirilip, fırının ateşlik kısmında ateş kalmadığında, ateşliğin kapısı tuğla ile örülmekte ve sonrasında tuğlaların üzeri çamur ile sıvanmaktadır. Burada amaç fırının hemen soğumamasını ve hava almamasını sağlayarak, ürünlerin çatlamasını engellemektir.

Pişirme işlemi bittikten bir gün sonra, doldurup boşaltma ağızının sıvası yavaş yavaş kazınmakta ve sonrasında tuğla alınmaya başlanmaktadır. Fırın soğuduktan sonra boşaltılmaktadır. Boşaltma işlemi de bir gün sürmektedir³⁰. İşin yoğun olduğu dönemlerde, fırının 80-90°C sıcaklıktayken bile boşaltıldığı, çömlek ustaları ile yapılan görüşme sonucu elde ettiğimiz bilgiler arasındadır (İ. ÖNEN, M. ÖNEN, 2015)³¹. Güngör Güner’in “Anadolu’da Yaşayan İlkel Çömlekçilik” isimli kitabındaki, pişirim türleri sınıflandırmasına göre atölyede yapılan pişirim; 4. tip pişirim grubuna girmektedir. Bu tip pişirimin yapıldığı fırınlar; kemerli, alttan ateşlenen, bacalı, işlerin

²⁹ P. Genç, “a.g.m.”, s. 127

³⁰ A. Koyuncu Okca, Ö. P. Buner, “a.g.m.”, s. 236-237.

³¹ Sözlü Görüşme, 12.01.2015, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/3 Gölbaşı/Ankara, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/5 Gölbaşı/Ankara

üst üste yığıldığı fırınlardır. Milli ve yataklı çarkın kullanıldığı bütün yörelerde bu tip fırın kullanılmaktadır³².

Ürünler pişirildikten sonra depoya istiflenmektedir. Satış depodan, toptan yapılmaktadır. Ürünler Ankara ili ve Mihaliççık ilçesinden alıcı bulmaktadır, ürünler araçlara satılmaktadır. Siparişe göre de ürün yapılmaktadır.

³² G. Güner, “*a.g.e.*”, s.14.

İKİNCİ BÖLÜM

KORUMA KÜLTÜRÜ ve GÖLBAŞI ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN KORUNMASI

2.1. Koruma Kültürü

Koruma, doğa ya da kültür varlıklarının gelecek nesillere aktarılması amacı ile gereken her türlü ekonomik, sosyal, fiziksel ve bilimsel çabanın gösterilmesidir. Korumanın sağlıklı olabilmesi için gösterilen çabanın, doğru koruma ve doğru aktarım amaçlanarak sarf edilmesi gereklidir. En doğru koruma yaklaşımı, korunacak varlığın “kullanılarak” korunmasıdır. Kullanılarak koruma, korunacak varlığın dün olduğu gibi bugün de yaşamasını ve nefes almasını sağlar. Herhangi bir kültür varlığının kullanılmadan korunması konservatif bir müzecilik anlayışına benzer. Kültür varlığının kullanılması ile doğal olarak korunma da sağlanmış olur³³.

Kültür varlığının doğru kullanımı ve doğru aktarımı koruma da öncelikli hedeftir. Aslında bu tutum korumanın tanımını da içinde barındırır. Koruma kısaca şöyle tanımlanmaktadır; var olan kimliğin kültürel temelini oluşturan fiziksel tanıkların yaşatılarak, gelecek kuşakların da faydalanabilmelerini sağlamak için sahip oldukları bilgileri doğru bir şekilde aktarma çabasının tümüdür³⁴. Korunacak varlık, geçmişten gelir ve geçmişe ait olduğu kadar günümüze de, geleceğimize de aittir. Geçmiş ile aramızda bağ kurmamızı ve geleceğimizi şekillendirmemizi sağlar. Bu anlatılanların ışığında; günümüze seslenen, üretildiği çağ ile aramızda bağ kurulmasını sağlayan her maddi ürün; çağdaş tarih ve kültür anlayışı içerisinde korunmaya değer bir nesnedir³⁵.

Hayat değişim demektir. Her canlı varlık değişerek, değiştirerek var olmaktadır. Değişim olumlu olabildiği gibi olumsuz da olabilmektedir. Canlı varlıkların ilk etkisi çevrelerine, yakın ilişki kurdukları kişilere ve koşullaradır.

Değişim kaçınılmazdır ve canlı varlıklar etraflarını değiştirerek yaşamaktadırlar. Değişimin hızı çok yüksektir ve toplumsal değişme, evrensel değişimin bir uzantısı niteliğindedir. Kültür; bu değişimin insan ve toplum ile bağlantılı hızını kontrol ederek, onu toplum ve insan boyutuna indiren mekanizmaları tanımlamaktadır. Geçmiş ile bağlı bulunan, sosyal yapı, folklor, el sanatları gibi her olgu hala var olduğu çağa aittir. Fakat

³³ Mete Tapan, Soru ve Cevaplarla Koruma, İstanbul 2007, s. 44.

³⁴ N. Gül Asatekin, Kültür ve Doğa Varlıklarımız, Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız, Ankara 2004, s. 53.

³⁵ Doğan Kuban, Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Kuram ve Uygulama, İstanbul 2000, s. 39.

çağdaş olabilmeleri için günün koşullarına uymaları ya da çağdaş verilerin özümsemiği yeni yorumlar yapabilmeleri gerekmektedir. Bu durumda kültürü, dünü ve bugünü doğru kavrayabilmiş, etkili sentezler yapabilme becerisine sahip kişiler ve bu kişilerin geliştirdiği anlayışa ihtiyaç vardır³⁶.

Korumanın öncelikli hedefi; geçmişin bugün ile kol kola ilerlemesini sağlamaktır. Geçmiş dondurmak onu yaşanmaz hale getirmek koruma değildir. Her zaman için kültürü koruyabilmek, yaşatabilmek ve çağdaşını yaratabilmek korumanın öncelikli konusu olmalıdır. Koruma için yapılması öncelikli olan da; geçmişin çağdaşını yaratabilmektir. Bu da dün ile bugünün, bugün ile yarının ilişkilerinin doğru ve canlı bir alışveriş içerisinde olmaları ile ve tabi ki yeni katkılara, yeni üretimlere açık olması ile mümkün hale gelir. Çağdaş olan dün ile beslendiği kadar bugüne de hitap edebilmelidir. Çağdaşlık pergele benzetilebilir; bir ayağı geçmişte olduğu sürece çapı genişletmek ve doğru sentezler yapmak mümkündür³⁷.

Koruma kavramının toplum kültüründe var oluşunun geçmişi çok eskilere dayanmaz, hatta çok yeni olduğu bile söylenebilir. Günümüzde; toplumların içerisindeki büyük çoğunluğu, koruma kavramına kayıtsız kalmaktadır. Bazı sanatçılar, uzmanlar, aydınlar gibi küçük bir azınlığın çabaları sayesinde yasalara geçirilen koruma kaygısı, tarihi mirasın çok küçük bir bölümünü korumaktadır. Bu çaba da çok sınırlı kalmakta ve çok etkili olamamaktadır. Toplum içerisinde koruma bilincinin ortaya çıkması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Koruma aslında toplumla yakından alakalıdır³⁸.

Korumada en önemli öge kullanıcılarıdır. Yani korumada birinci derecede sorumlu toplumun kendisidir. Bu düşüncüyü toplum benimsemeli ve bu düşünce doğrultusunda hareket etmelidir³⁹.

Geçmişte koruma, bilinçli şekilde yapılan bir uygulama değildi. Günümüzde ise durum oldukça farklıdır. Koruma artık öğretimi, örgütlenmesi, yasaları, kurumları ve söylemi olan aynı zamanda yaygın ve uluslararası statüye sahip çağdaş bir öğretilerdir. Elbette toplumun bütün üyelerinin farkında olduğu ve yaşamını ona göre ayarladığı bir

³⁶ D. Kuban, "a.g.e.", s. 45.

³⁷ Cengiz Bektaş, Koruma Onarım, İstanbul 2001, s. 24.

³⁸ D. Kuban, "a.g.e.", s. 23.

³⁹ M. Tapan, "a.g.e.", s. 51.

bilgi alanı olduğunu söylemek zordur. Toplumun büyük çoğunluğu koruma düşüncesine kayıtsız kalmaktadır⁴⁰.

Korumanın amacına ulaşabilmesi için nitelikli bir yasal düzene ihtiyaç olduğu kadar devletin ve gönüllü kuruluşların oluşturduğu güçlü bir örgütlenmeye, nitelikli bir çalışma kadrosuna, kesintisiz maddi kaynak akışına ve kamuoyu desteğine gerek vardır. Toplumun bilinçlenmesi gereklidir, bu da eğitim sayesinde gerçekleştirilecek bir olgudur. Eğitim, yasalar ve kurumlaşma korumayı ayakta tutan üçlü saç ayağıdır. Bu üçayaktan biri eksik olduğunda başarıya ulaşmak zordur⁴¹.

Korumanın gerçekleşebilmesi için, korunacak varlığın spesifik olması gerekmektedir. Yani geçmişten günümüze aktarılanların korunabilmesi için, yeni değişimlerin yanında özel bir duruma sahip olmaları gereklidir. Bu durum ise geçmişin mesajını okuyarak ve bu mesajı günlük yaşam içerisinde değerlendirmek vasıtası ile oluşabilir. Değişime herkes ayak uydurmak zorundadır. Değişim sırasında kökler unutulmamalı ve yok edilmemelidir⁴².

Toplumların zaman içerisinde yarattıkları, hayatla ilintili ve değişen bir sürecin eseri olan kültürel değerlerin, bugünde var olabilmeleri için koruma olgusu ele alınmalı ve tanıtılmalıdır. Korumada öncelikli olan; korunacak değerlerin sürekliliğidir. Tabi ki bu süreklilik ile beraber değişim de göz ardı edilmemelidir ve değişim ile beraber neyin, nasıl ve neden korunacağına bilincinde olmak gereklidir. Herhangi bir nesnenin kültürel değer olarak tanımlanabilmesi ve koruma statüsüne alınabilmesi için süreklilik, tarihsellik, belgesellik, özgünlük gibi belirli değerlere sahip olması ve bu değerlerin ona belli nitelikler sağlaması gereklidir. Bu nitelikler çoğu zaman belirleyici olmaktadır. Koruma bilinçli bir davranışı gerektirir, bilinci elde etmenin yolu da eğitimden geçer. Koruma; sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları olan bir dizi eylemi kapsamaktadır. Bu yüzden korumada ortak bir katılım ve disiplinler arası bir çalışma zorunluluktur. Dünyada, 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren yaşanmaya başlayan teknolojik değişimler ile beraber, sosyo-ekonomik bir yenilenme sürecine girilmiştir. Bu çağ toplumsal yaşama etki eden çok köklü değişimlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Böylece eski ile yeni arasında ki bağlar kopmuştur. Kopan bağlar toplumlar için çok

⁴⁰ D. Kuban, "a.g.e.", s. 50.

⁴¹ Zeynep Ahunbay, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, İstanbul 2009, s.135-136.

⁴² D. Kuban, "a.g.e.", s.61.

önemlidir. Toplumların kendi kültürleri ile var olabilmeleri, çağdaş dünya içerisinde oldukça zor olduğu kadarda gereklidir. Bu var oluşu sağlayabilmek için toplumlar; kendilerine ait, doğru bilgilere dayalı, çağa uygun, nitelikli bir koruma kültürüne ihtiyaç duymaktadırlar⁴³.

Geçmiş koruyamamanın en büyük sebebi; toplumların kendine özgü çağdaş bir yaşam sentezi var edememiş olmasıdır. Var olacak bu sentez geçmiş koruma da yol göstericidir. Yapılması gereken bu sentez, kendi tarihini objektif bir şekilde değerlendirebilmeyi ve bu değerlendirme doğrultusunda bugünü inşa etmeyi gerektirir. Bugün doğru inşa edilmek isteniyorsa eğer dün doğru algılanmalı ve doğru değerlendirilmelidir. Çağını ve kendini anlamadan kendine has bir yeni yaşam sentezi ve fiziksel ortam vizyonu geliştirmek mümkün değildir. Bu yüzden eskiyi kaybederken, onun yerine ilkel ve zevksiz bir yeninin tasarımına kanaat etmek durumunda kalınmamalıdır⁴⁴.

Ülkemizde yıllardır tarihi ve doğal kültür varlıklarının korunması konusunda birçok araştırma yapılıyor, makaleler ve raporlar yayınlanıyor. Konuyla ilgili Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve bölge koruma kurulları kuruldu ve bu kurullar çalışmaya başladı. Bu kurullar 2863 ve 3386 sayılı yasalar ile kuruldu. Koruma düşüncesi ülkemizde yaşayanlar arasında yayılmaya başladı ve bir çok eser korunmaya başlandı ve restore edildi. Ama yine de yapılan bu işlerin doğruluğu tartışılır. Yapılan müdahaleler bilimsel verilerin ışığı altında yapılmamaktadır⁴⁵.

Koruma konusu ülkemizde iki yönüyle dikkat çekmektedir; birincisi çağdaş dünya gerekliliklerinden ötürü geleneksel değerlerin değişime uğraması, hatta ortadan kalkmasıdır. İkincisi ise kültür tarihimiz açısından çok önemli olan bu değerlerin sonraki kuşaklara aktarılması problemidir. Bu yüzden geleneksel sanatlarımızın ve genel olarak kültürümüzün maddi ürünlerinin, işlevleri ile birlikte korunabilmeleri gün geçtikçe önemli bir sorun haline gelmektedir. Koruma da öncelik kültürün maddi ürünlerinin işlevlerini kaybetmelerini engellemek olmalıdır⁴⁶.

⁴³ İsmail Öztürk, *Koruma Kültürü ve Geleneksel Tekstillerin Korunması-Onarımı*, Ankara 2007, s. 9-10.

⁴⁴ D. Kuban, "*a.g.e.*", s. 68.

⁴⁵ M. Tapan, "*a.g.e.*", s. 21.

⁴⁶ İ. Öztürk, "*a.g.e.*", s. 10.

Doğru korumacılıkta amaç ürünün fiziksel, elle tutulan, görünen varlığı değildir, ürünün dayandığı toplumsal ve ekonomik veriler bütünü değerlendirilmelidir. Ürünü üreten de kullanan da toplumdur, yaşatacak olan da odur.⁴⁷

Koruma konusunda yetişmiş insanların varlığı, sahip olduğumuz değerlerin korunmasında yeterli değildir. Gerekli olan, bu topraklarda yaşayan her bireyin geçmişini benimseyerek, bugünkü benliğimizin temelini oluşturan her türlü kültür ve doğa varlığının önemini kavramaları ve bu değerlere sahip oldukları için gurur duymalarıdır. Bu bilinci oluşturmak ve bu bilinçte insanların yetişmesini sağlamak içinde yönetici sınıfın bilinçli bir şekilde çalışması gerekmektedir⁴⁸.

Koruma ve uygarlık kavramları birbirlerinden ayrılamayacak, birbirlerini tamamlayan kavramlardır. Bir çok diğer gösterge gibi koruma da uygarlık göstergelerinden biridir. Ayrıca uygarlık gerçekleştirilebildiği oranda koruma ihtimali yükselir. Koruma uygarlık için çok önemli bir öğedir. Bu düşüncenin sebebi; uygarlığın üst üste gelen kültür tabakalaşmalarından oluşmasıdır. Her kültür başka bir kültürün üzerine kurulur. Bu yüzden şu söylenebilir ki; her kültür bir önceki kültürün üzerine oturur ve doğal olarak eski kültürden izler taşır. Bu izlerle yeni bir sentez yapar ve bu sentezde yeni kültürü oluşturur. Eğer bu yeni kültür doğru temellere oturtulmak isteniyorsa, eski kültürün analizi doğru bir biçimde yapılmalıdır. Etkili sentezler yapabilmek için üzerinde yaşanılan kültürü doğru tanımak gerekmektedir. Korumanın doğru ve sağlıklı yapılması, yeni kültürün oluşmasına doğru katkı yapmak demektir. Eski yok edilerek yeniyi doğru üretmek imkansızdır. Bu yüzden kültür varlıklarının özgün durumları ile korunması ve çağdaş ihtiyaçlara cevap verecek şekilde kullanılması, koruma politikalarının temel hedefi olmalıdır⁴⁹.

⁴⁷ M. Tapan, "a.g.e.", s. 24.

⁴⁸ N. G. Asatekin, "a.g.e.", s. 18.

⁴⁹ M. Tapan, "a.g.e.", s. 9.

2.2. Gölbaşı Çömlekçiliğinin Korunması İçin Öneriler

Bu tez çalışması, Mogan Çömlek atölyesindeki bir senelik çalışmanın sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu süre zarfında çömlek üretimi ve çömlek üretiminde ustaların karşılaştığı sorunlar incelenerek, sorunların bazılarına çözüm önerileri getirilmiştir. Gölbaşı Çömlekçiliğinin en büyük sorunu hammadde ve hammadde kaynaklı sorunlardır. Yetiştirilecek çırak olmaması da önemli sorunlardandır. Enteresan bir biçimde Gölbaşı'ndaki hatta Ankara'daki son temsilciler olmalarına rağmen hiçbir yerden destek görmemektedirler. Bu işe devlet desteği çok gereklidir, bireysel çabalar ile sorunların çözümünde etki alanı da hali ile sınırlı olmaktadır.

Ustaların, bu işi bırakmasından sonra Gölbaşı'nda ve Ankara'da çömlekçilik geleneğinin sona erecek olması vahim bir durumdur. Devamlılığını sağlamak için devlet desteği şarttır. Ama atölyenin ve ustaların sorunlarına belediye ve devlet kayıtsız kalmaktadır. Doğru tanıtım ve gerekli desteklerin sağlanması hem ustalar için hem de çömlekçilik geleneğinin devamını sağlamak için önem taşımaktadır. Bu tez çalışmasının ikinci kısmını, çömlek üretiminde karşılaşılan sorunların çözümü için üretilen alternatifler oluşturmaktadır. Bu önerilerde atölyedeki araştırma sırasında, ustaların üretim ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmiştir. Aslında ustaların bir çok sorunu vardır ama bu tez çalışmasında en önemli sorunlara çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Önerilerin hepsi denenmiş ve sonuçları değerlendirilmiştir. Bu öneriler şunlardır; kullanılan çamura uçucu kül ilavesi, endemik bir bitki olan sevgi çiçeği figürünün ürünlerde dekor amaçlı kullanımı ve toprak teminidir.

2.2.1. Kullanılan Çamura Uçucu Kül İlavesi

Mogan Çömlek atölyesinde yapılan ürünlerin başında güveç kapağı gelmektedir (Bkz: Fotoğraf: 48). Güveç kapağı üretimi sorun olmaktadır. Üretilen kapaklar kuruma aşamasında çatlamaktadır.

Kilden üretilen ürünler şekillendirme yöntemlerine bağlı olarak, farklı miktarlarda su içerirler. Tornada yapılan üretimlerin yüzeyi, tabanın alt kısmına göre daha ıslaktır. Her zaman bu fark çok büyük sorun teşkil etmez. Ama ürün tornada şekillendirildikten sonra, tabanından fazla su uzaklaştırılmaz ve bir süre bekletilirse tabanda “S” çatlak oluşur⁵⁰. Atölyede üretilen kapaklardaki bu çatlak çok büyük sorun teşkil etmektedir ve bir çok yöntem denenmesine rağmen sonuç elde edilememiştir. Üretimi yapılan kapakların çok büyük kısmı çatlamakta hatta ikiye ayrılmaktadır. Kapaklar aynanın üzerine takılan suntaların üzerinde şekillendirilmekte ve gene bu suntaların üzerinde kurutulmaktadır. Kapakların tabanının büyük kısmının yüzeye temas etmesi kuruma aşamasında sorun olmaktadır.

Ustaların söylediğine göre kullandıkları toprak milli değildir. Bu sebeple silis kumu kullanılmış ve gene istenen sonuç elde edilememiştir. Bu aşamada toprağa yapılacak uçucu kül ilavesinin sorunun çözümünde etkili olabileceği önerilmiş ve denenmesine karar verilmiştir. Çayırhan Mineral Katkılar Uçucu Kül Öğütme ve Seperasyon Tesisi’nden 20 kilo uçucu kül temin edilmiştir.

Uçucu kül, termik santrallerde kömür ile üretim yapılması sonucu elde edilen bir atık üründür. Termik santrallerde kömür ince olarak öğütülür ve yakılır. Bu işlem sonrasında üç çeşit kül elde edilir. Uçucu kül çok ince tanelidir ve baca gazları ile taşınır. Çevreyi kötü etkiledikleri için küllerin havaya karışması engellenir. Küller toplanarak santral çevresinde yada daha farklı yerlerde depolanır. Zamanla küllerin miktarının artması depolanmasında sorun yaratır. Dünya’da ortaya çıkan uçucu kül miktarı yılda 600 milyon ton civarındadır. Uçucu külden yararlanma yolları araştırılmıştır. Çimento ve betonda kullanılır. Beton blok ve boruların yapımında, silindir ile sıkıştırılmış betonlarda kullanılır. Beton asfalt yollarda, yol temel tabakalarında, zemin stabilizasyonunda, kireç-kumtaşı bloklarında, endüstriyel seramik

⁵⁰ Harry Fraser, Seramik Hataları ve Çözüm Yöntemleri, Çeviren: Zeliha Mete, İlker Özkan, İzmir 2010, s. 32.

ve refrakterlerin, boyaların üretiminde, katı atıkların stabilizasyonu ve bitki yetiştirilmesi gibi alanlarda uçucu kül kullanılır. Uçucu külün çeşitli alanlarda kullanımı külü üreten içinde kullanıcı için de faydalıdır. Ayrıca atık bir malzeme değerlendirildiği için çevre korunmuş olur⁵¹.

Çayırhan Mineral Katkılar Uçucu Kül Öğütme ve Seperasyon Tesisi'nden alınan uçucu külün kimyasal analizi aşağıdaki tabloda verilmiştir. Atölyede kullanılan çamurun kimyasal analizi bilinmemektedir. Çamura uçucu kül ilavesi önerisinin sebebi uçucu küldeki amorf silisyum dioksit miktarıdır (Bkz. Tablo: 1).

ANALİZ RAPORU				Rapor Tarihi	08.12.2011
Numune Adı	UÇUCU KÜL	Numune No		Rapor No	799
Numunenin Alındığı Tarih	06.12.2011				
Numunenin Alındığı Yer	ÇAYIRHAN KÜL SEPERASYON TESİSİ				
Analizin Yapıldığı Tarih	08.12.2011				
ANALİZ SONUÇLARI					
KİMYASAL ANALİZ (%)			FİZİKSEL ANALİZ		
SiO ₂	50,55	Blaine (cm ² /gr)			
Al ₂ O ₃	12,06	Yoğunluk (gr/cm ³)	2,31		
Fe ₂ O ₃	10,17	Litre Ağırlığı (gr/l)	1,02		
CaO	7,63	İncelik 45 µm (%)	26,2		
MgO	3,77	İncelik 90 µm (%)	1,3		
Na ₂ O	2,65	Priz (Vicat)	Priz başlangıcı	Priz Sonu	
K ₂ O	2,98	Basınç Mukavemetleri (N/mm ²)			
Kızdırma Kaybı	0,41	2 Gün		7 Gün	
		28 Gün			
SO ₃	2,55				
Klorür (Cl ⁻)	0,0067	ortalama:	ortalama:	ortalama:	
Cözünmeyen Kalıntı		Diğer: Serbest Kireç= %0,68 28 Günlük Aktivite: %78,2			
ANALİZİ YAPAN: PELİN KAYA					

Tablo 1: Uçucu Kül Analizi

⁵¹ Pelin Türker, Bahadır Erdoğan, Fehime Katnaş, Asım Yeğinoğlu, Türkiye'deki Uçucu Küllerin Sınıflandırılması ve Özellikleri, Ankara 2009, s. 5-6.

Atölyeye getirilen uçucu kül, kullanılacak çamura % 20 oranında katılmıştır. Kül ilavesi kullanıma hazır çamura yapılmıştır. Bir kat çamur üzerine kül, üzerine çamur ve gene kül serpmek sureti ile çamur hazırlanmıştır. Sonrasında kül ilave edilen çamur ayak ile çiğnenmiştir. Böylece külün çamurun her tarafına eşit miktarda dağılması sağlanmıştır. Çamur hazırlandıktan sonra kapak işlenmiş ve işlenen kapaklar eskisi gibi kurutulmuşlardır. Kuruyan kapaklarda çatlak gözlenmemiştir. Çamura uçucu kül ilavesi olumlu sonuç vermiştir. Fakat sonrasında uçucu kül temin etmekte zorluk ile karşılaşmıştır. Seperasyon tesisinden atölyenin ihtiyacı kadar kül alınamamıştır. Farklı yerlerden kül temin edilmesi mümkündür ama üretimde uçucu kül kullanılmamıştır. Sonrasında toprak temin edildiği ve temin edilen toprak ile yapılan ürünlerde çatlama olmaması sebebiyle kül kullanımına gerek kalmamıştır.

2.2.2. Sevgi Çiçeği Figürünün Ürünlerde Kullanımı

Gölbaşı'na has bir ürün üretmek amacı ile Gölbaşı'nda yetişen endemik bir bitki olan “Sevgi Çiçeği” figürünün ürünlerde kullanılmasına karar verilmiştir (Bkz: Fotoğraf: 49).

Gölbaşı Sevgi Çiçeği, Türkiye’de yetişen 179 *Centaurea* türünden biridir. Sevgi Çiçeği sadece Gölbaşı’nda, Mogan Gölü çevresinde yetişen bir endemiktir. *Centaurea* türleri için yaygın olarak Peygamber Çiçeği isminin kullanılmasına rağmen, Gölbaşı çevresinde yetişen Sevgi Çiçeği bitkisinin çiçeği, ışığın yansımaya göre kırmızının farklı tonlarını yansıttığı için “yanardöner” olarak adlandırılmaktadır. Bu bitki için “Gölbaşı çiçeği”, “Gölbaşı Peygamber çiçeği” ve “Sevgi çiçeği” isimleri kullanılmaktadır. Bitkinin en fazla görüldüğü yer Gölbaşı-Haymana karayolu üzerinde bulunan Orman İçi Dinlenme Tesisi ve çevresi ile Ankara-Konya karayolunun solundaki kooperatifler arasındaki bölgedir⁵². Sevgi çiçeği figürünün ürünlerde kullanımına karar verildikten sonra, çamurdan sevgi çiçeği figürü yapılmıştır sonrasında alçı ile kalıbı alınmıştır (Bkz: Fotoğraf: 50-51). Üç farklı boyda model şekillendirilmiş ve kalıpları yapılmıştır. Kalıpların kurumasının ardından kalıplara çamur basılarak çiçek figürü elde edilmiştir. Sonrasında çapakları alınarak, balçık ile ürünlerin üzerlerine yapıştırılmıştır. Çiçek figürleri ile beraber ürünlerdeki çiçek figürlerinin üzerine “Gölbaşı” yazısı da yapıştırılmıştır (Bkz: Fotoğraf: 52).

Bir şekilde ortak bellek ürünlerinin folklorun tanımında yer alan “karşılıklı olarak tanınan kodlar ile aktarılanlar”dan oluştuğunu farkedilen ve de bunların “somut olmayan kültürel miras” olarak kuşaktan kuşağa aktarıldığını kavrayan bir kültür bilimci, bu ürünlerin üretim ve tüketim biçimleri, sosyal ve kültürel işlevleri, pazarlanması ve endüstrileştirilmesi süreçlerini incelediği takdirde, şüphesiz çağdaş bilimciler arasına katılması kolaylaşacaktır⁵³. Toplumsal kimlik kavramının gelişmesi, toplum yaşamında koruma isteğinin doğabilmesi için ön koşuldur⁵⁴. Bu düşüncelerden yola çıkılarak yapılan araştırma sonucunda Gölbaşı'na has bir ürünün üretilmesi gerektiğine kanaat getirilmiş ve bu doğrultuda çaba sarfedilmiştir.

⁵² Y. Z. Yağmur, “a.g.e”, s.124, 127.

⁵³ M. Öcal Oğuz, “Folklor: Ortak Bellek Veya Paylaşılan Deneyim”, *Milli Folklor*, Sayı 74, 2007, Yıl 19, s. 6.

⁵⁴ D. Kuban, “a.g.e. ”, s. 48.

2.2.3. Toprak Temini

Gölbaşı çömlek atölyesinde üretimin devamlılığını sağlamak için gerekli olan toprağın temini en büyük sıkıntıdır. Geçmişte, çömlek atölyeleri çalışanları kullandıkları toprağı; Mogan Gölü kenarından elde etmekteydiler. Toprağı özellikle sanayi bölgesinden, Eymir ve Mogan göllerinin arasından alırlardı. 1983 yılında çıkan Çevre Koruma Kanunu ile Mogan Gölü'nden toprak almaları yasaklandığı için taşıma usulü toprak teminine gidilmiştir. Bu durum çömlek üretimini oldukça sıkıntıya sokmuştur. Günümüzde, Velihimmetli Köyü'nde varlığını devam ettiren çömlek atölyesinde kullanılan toprak farklı yörelerden getirilmektedir. Tokat ve Avanos'tan getirdikleri toprağı, Gölbaşı'ndan aldıkları toprak ile karıştırarak üretim sürdürülmektedir. Bu karışım; 10 birim Gölbaşı toprağı, 3 birim Tokat toprağı, 3 birim Avanos toprağından oluşmaktadır. Ustalar Çevre Koruma Kanunu'nun çıkmasından sonra almalarına izin verilmeyen toprağın çok kaliteli olduğunu söylemektedirler (İ. ÖNEN, 2015)⁵⁵.

Çömlekçilikte toprak temini en büyük sorunu teşkil etmektedir. Kullanılan toprak killi topraktır. Kil, maden kütlelerinin ve taşların fiziksel sebepler dolayısı ile parçalanmalarından oluşan küçük boyutlu taneciklerin yığılması ile oluşan tortul kayadır. Ufak boyutlardaki madenler ve taşların büyük bölümü su yada diğer çözücü sıvılar tarafından çözüldükleri yada eritildikleri için taneli yapılarını koruyamayarak, farklı bileşiklere dönüşmektedirler. Bu eritici ve çözücü kimyasallara rağmen varlığını devam ettiren ama küçülen maddeler kili oluştururlar. Parçalanmış ana maddelere birikme esnasındaki şartlara bağlı olarak, farklı kil mineralleri oluşur. Killer ıslandıkları takdirde, yumuşarlar ve şekil verme imkanı doğar. Buna plastiklik denir. İstenen her türlü şekil, elle yada aletler ile verilir. Kurutulduklarında sertleşirler, pişirildiklerinde ise geri dönüşü olmayan bir sertlik kazanırlar. Killer elektriği geçirmezler ve yüksek sıcaklıklara dayanıklıdır, bu yüzden bir çok sanayi alanında kullanılırlar⁵⁶.

Kil; üretimde temel bir araç ve çok önemli bir çevre elemanıdır. Seramik ve diğer teknolojik üretimdeki önemi dolayısı ile çağlar boyunca, hatta ilk insandan günümüze gelene kadar çok önemli bir ihtiyaç malzemesi olmuştur. Kil kavramı, yeryüzünde doğal kolloidal, sulu, inorganik maddeler için kullanılan bir isimdir. Kil ince taneli bir

⁵⁵ Sözlü Görüşme, 12.01.2015, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/3 Gölbaşı/Ankara

⁵⁶ Yüksel Önem, *Sanayi Madenleri*, Ankara 2000, s. 19-20.

sediman mineralidir. Kili oluşturan ana elemanlar sulu aluminyum silikat mineralleridir⁵⁷.

Kil; yeryüzünün büyük bölümünü kil oluşturmaktadır. Kil; ocaklardan çıkarılan veya kazılmak sureti ile yataklardan alınan, aluminyum oksit, silisyum oksit ve kimyasal bileşik halinde su içeriğinden oluşmuş bir mineraldir. Kimyasal formülü şu şekildedir: $Al_2O_3 - 2SiO_2 - 6H_2O$. Kil magma halinden dönüşüm geçirmiş, granit benzeri volkanik kayalardan sürekli oluşum halindedir. Yeryüzündeki mevcut granit ağları, fiziksel süreçte, rüzgar, yer kabuğu hareketleri, buzul hareketleri ve yağmur gibi nedenler ve peşinden gelen kimyasal süreçteki asit ve alkali etkisi ile bozunur. Killer beş grupta toplanırlar;

- 1- Kaolin grubu
- 2 – Özlü killer
- 3 – Ateş killeri
- 4 – Pekişmiş bünye killeri,
- 5 – Yüzey killeri⁵⁸.

Ankara ili, Çubuk ilçesi yakınlarında ki Esenboğa Semtine bağlı bir mahalle olan Melikşah Mahallesi sınırlarında, çömlek atölyesinde kullanıma uygun toprağın alınabileceği bir alan mevcuttur (Bkz: Fotoğraf: 53). Esenboğa Senti sınırlarında var olan tuğla fabrikası bacası da bu düşüncüyü desteklemektedir. Bu toprağın atölyede kullanılabilmesi düşüncesi ile bir miktar numune alındı ve atölyeye götürüldü. Atölyede gerekli işlemlerden geçirilen toprak çarkta şekillendirilmiştir (Bkz: Fotoğraf: 54) ve üretim için uygun olduğuna kanaat getirilmiştir. Temin edilen toprakta kireç atmasına rastlanmamıştır (Bkz: Fotoğraf: 54).

Kireç atmasının temel nedeni küçük parça beton, çimento, alçı, kireçtaşı, kalsit vs. içeren topraklardır. Kireç içerikli kirlilikler pişirme ile kirece dönüşür, sonrasında havadan nem almak sureti ile hidrate olurlar ($CaO + H_2O = Ca(OH)_2$). Topraklar bu olay sonucunda, boyutlarının üç katı kadar şişerler. Oluşan basınç, taneciğin pul pul ayrılmasına sebep olur ve burada oyuklar meydana gelir. Bu oyuklara neden olan toprak, zeminde beyaz nokta olarak görülür. Bu tanıyı doğrulamak için beyazlıklara hidroklorik

⁵⁷ M. Erkan Karaman, Yaşar Kibici, Temel Jeoloji Prensipleri, Ankara 2013, s. 427.

⁵⁸ Susan Peterson, Jan Peterson, Seramik Yapıyoruz, Çeviren: Sevim Çizer, İzmir 2009, s. 24.

asit ilave edilmelidir. Köpürme olursa tanı doğrulanır. Kireç atması olayı çoğu kez pişirimden sonra gerçekleşir. Pişirim sırasında sağalam olan ürün, pişirimden sonra pul pul dökülür⁵⁹.

Denemeler sonrasında bir miktar toprak atölyeye taşındı. Şu anda atölyede Melikşah Mahallesi sınırlarından getirilen toprak kullanılmaktadır. Diğer topraklar ile katıştırılarak kullanılan toprağın karışım içerisindeki yüzdesi % 50 kadardır. Toprak, aynı zamanda kapaklarda meydana gelen kırık ve çatlak sorunlarının giderilmesini sağladı.

⁵⁹ H. Fraser, "a.g.e.", s. 36-37.

SONUÇ

Geleneksel çömlekçilik, eskisi kadar olmamakla birlikte ve bütün zor şartlara rağmen varlığını sürdürmektedir. Çömlek üretiminde karşılaşılan sorunlar oldukça fazladır. Günümüzde pişmiş toprak ürünlere olan rağbetin azalması geleneksel çömlek üretimin başta gelen sıkıntısıdır. Geleneksel çömlek üretiminde temel amaç, üretimin günün ihtiyaçlarına göre şekillenmesini sağlamak olmalıdır. Burada büyük iş devlete, üniversitelere ve tasarımcılara düşmektedir. Günümüzün ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen üretim bu mesleğin devamlılığını sağlama konusunda en önemli faktördür. Bu konuda toplum da sorumluluk sahibidir. Çömlekçilik mesleği zor bir zanaattır. Birçok zorluğa rağmen yapılanların karşılığının tam olarak alınmaması bu mesleğe gençlerin ilgi göstermemesi sonucunu doğurmuştur. Üretimde yaşanan zorluklar ve yeni ustaların yetişmemesi, mesleğin yavaş yavaş yok olmasına sebep olmaktadır.

Gölbaşı çömlekçiliğinin gelişmesini sağlayan faktör Gölbaşı ilçesindeki kaliteli killi topraktır. Sonrasında bu toprağın kullanımının yasaklanması Gölbaşı çömlekçiliğinin en büyük sorunu olmuştur. Mesleğin itibar kaybetmesi ile birlikte Gölbaşı çömlekçiliğinin sonunu hazırlayan temel sorun budur. Günümüzde, Gölbaşı ilçesinde üretime devam eden tek bir atölye vardır. Burada üretim yapan ustaların üretimi bırakması ile Gölbaşı çömlekçiliği sona erecektir. Bu sona dur demek mümkündür. Etkili bir korumacılık anlayışı ile Gölbaşı İlçesinde çömlek üretimi devam ettirilebilir.

Koruma kavramı düşünüldüğünde; her ne kadar uygulamada aksaklıklar yaşansa da, ülkemiz bu konu da çokta gerilerde değildir. Kaybolan kültür değerlerimizin doğru tanınması ve yaşatılmaya çalışılması da koruma düşüncesi içerisinde uygulanması gereken çabalardandır. Bu bilincin toplumun her kesimine yayılması gerekmektedir.

Korumacılık toplumun her kesiminin aktif katılımı ile daha etkili bir biçimde gerçekleştirilir. Sadece birkaç kurum ve kurul ile koruma düşüncesi amacına ulaşamaz. Elbette öncelikli olan devlet politikalarıdır. Kültürel mirasın korunması bireylerin sorumluluğunda değildir, devlet her zaman bu konuda üzerine düşeni yapmalıdır. Nitelikli bir eğitim ile koruma düşüncesi yaygınlaştırılabilir ve etkili bir biçimde uygulanabilmesi sağlanabilir.

Geçmişte yaşamak ya da geçmişini bugünde yaşamak pek ihtimal dâhilinde değildir. Zaten koruma düşüncesinin amacı da bu değildir. Çağdaş korumacılığın amacı toplumun kültürel varlığını ve buna bağlı olarak ta geçmişini doğru olarak anlamasına yardımcı olmaktır. Tabi ki kaybolmaya yüz tutmuş değerlerin korunması önemli bir konudur. Bu konu hakkında toplum ve devlet işbirliği ile yapılması gerekenler yapılmalıdır.

Koruma; muhafaza etme eylemi ile eş anlamlıdır. Kültürel değerlerin muhafaza edilmesi her zaman mümkündür. Geçmişini yaşamak mümkün olmasa da, geçmişte yaşanan değerlerin modern hayat içerisinde yer bulması mümkündür. Burada ki koruma düşüncesi alışılmış koruma düşüncesinden farklılıklar içermektedir. Yeni tasarımlar, yeni ihtiyaçlar ve bunlara benzer birçok yol ile yok olmaya yüz tutmuş bir geleneğin devamlılığı sağlanabilir. Bu koruma düşüncesinin temelinde toplumun bilinçlenmesi olgusu yatar.

Bu tez çalışması iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Gölbaşı İlçesi tanıtılmış, sonrasında ise Gölbaşı Çömlekçiliğinin dünü ve bugünü fotoğraflar ile birlikte anlatılmıştır. İkinci bölümde ise Koruma kültüründen bahsedilmiş ve sonrasında Gölbaşı çömlekçiliğinin korunması için öneriler getirilmiştir. Gölbaşı çömlekçiliğinin korunması için getirilen öneriler atölyede yapılan bir senelik çalışma sırasında şekillenmiştir. Atölyedeki ihtiyaçlar doğrultusunda öneriler şekillenmiş ve her biri denenmiştir.

Sonuç olarak; Gölbaşı çömlekçiliğinin korunması maksadı ile üç öneri getirilmiştir. Üçü de denenmiş ve uygulanmıştır. Öneriler üretimi bir nebze rahatlatırsa da sıkıntıların tamamını gidermemiştir. İlk öneri yapılan ürünlerdeki çatlağı gidermek amacı ile çamura uçucu kül ilave edilmesi olmuştur. Uçucu külün çimento ve seramik sektöründe kullanılması bu önerinin uygulanması fikrini doğurmuştur. Uygulama yapılmış ve olumlu sonuç alınmıştır. Sonrasında uçucu kül temininde sıkıntı yaşanması sebebi ile yapılan üretimde uçucu kül kullanılmamıştır. İkinci olarak üretimde kullanılabilir toprak temin edilmiştir. Yapılan denemeler sonucunda toprağın kullanılabilirliği konusunda hem fikir olunmuş ve kullanımına başlanmıştır. Şu anda atölyede Melikşah Mahallesinden temin edilen toprak kullanılmaktadır. Toprağın temini, toprak sıkıntısını nispeten hafifletmiştir. Son olarak yapılan ürünlerde sevgi çiçeği figürü kullanma önerisi getirilmiştir. Ürünlere uygulanmış ve pazara

sokulmuştur. Şu anda Gölbaşı İlçesinde birkaç restoranda sevgi çiçeği figürlü testiler kullanılmaktadır. Tavsiye edilen öneriler şu anda Gölbaşı'nda yapılan üretime olumlu katkılar sağlamıştır.

Koruma da ekonomik boyut en önemli faktörlerdendir. Ekonomik şartlar düzelmediği sürece doğru ve faydalı bir koruma anlayışından bahsetmek zordur. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilikler ve Yerel Yönetimler tarafından; kültürel varlıkların korunması, işlev kazandırılmasına yönelik bütçelerinden ayıracakları ödenekler arasında kültürümüzün yapı taşları arasında yer alan geleneksel çömlek üretiminin de gerekli destekleri alabilmesi ülkemizin zengin kültürel mirasının devam ettirilmesine imkân sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay Z. (2009). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Asatekin N. G. (2004). *Kültür ve Doğa Varlıklarımız, Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız*, Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Bektaş C. (2001). *Koruma Onarım*, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Boşgelmez A. (2005). *Centaurea Tchihatcheffii-Ankara-Gölbaşı Sevgi Çiçeği*, Bizim Büro Basımevi Ankara.
- Erdoğan A. (2008). *Tarih İçinde Gölbaşı*, Gölbaşı Belediye Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Fraser H. (2010). *Seramik Hataları ve Çözüm Yöntemleri*, (çev: Zeliha Mete, İlker Özkan), Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir.
- Genç P. (2005, Mayıs-Haziran). “Velihimmetli Köyü’nde Toprağın Üç Kahramanı”, *Seramik Türkiye*, Sayı: 9.
- Güner G. (1988). *Anadolu’da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik*, Ak Publications, İstanbul.
- Karaman M. E., Kibici Y. (2013) *Temel Jeoloji Prensipleri*, CEM Web Ofset San. ve Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- Koç F., Kaşkatepe N. (1974, Kasım). ”Gölbaşı” , *Gölbaşı*.
- Koyuncu Okca A., Buner Ö. P. (2015, Mart) “Gölbaşı (Ankara) Çömlekçiliği ve Günümüzdeki Durumu”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 9.
- Kuban D. (2000). *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Kuram ve Uygulama*, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Oğuz M. Ö. (2007). “Folklor: Ortak Bellek Veya Paylaşılan Deneyim”, *Millî Folklor*, Sayı 74, Yıl 19.
- Onuk T., Akpınarlı H. F., Ortaç H. S., Ayda D., Küçükkömürler S., Köklü H.(2005). *Ankara İli El Sanatları ve Beslenme Kültürü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Önem Y. (2000). *Sanayi Madenleri*, Kozan Ofset Mat. San. Ve Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- Öztürk İ. (2007). *Koruma Kültürü ve Geleneksel Tekstillerin Korunması-Onarımı*, Mor Fil Yayınları, Ankara.
- Peterson S., Peterson J. (2009). *Seramik Yapıyoruz*, (çev: Sevim Çizer),Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir.

Tapan M. (2007). *Soru ve Cevaplarla Koruma*, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, İstanbul.

Türker P., Erdoğan B., Katnaş F., Yeğınobalı A. (2009) *Türkiye'deki Uçucu Küllerin Sınıflandırılması ve Özellikleri*, Fersa Matbaacılık, Ankara.

Yağmur Y. Z. (2002). *Gölbaşı (Bir şehir anlatısı)*, Adım Ajans, Ankara.

Siteden Alıntı

<http://www.golbasikutup.gov.tr/Resim/100929,golbasi.png?0> (Erişim tarihi: 02.06.2015 11:00)

http://www.kazimcapaci.com/FR_endemikcicekler.htm (Erişim tarihi: 04.06.2015 14:00)

Sözlü Görüşme

İbrahim ÖNEN, Gölbaşı Ankara, 1956, Çömlekçi, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/3 Gölbaşı/Ankara, 12.01.2015.

Ahmet ÖNEN, Gölbaşı Ankara, 1959, Çömlekçi, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/6 Gölbaşı/Ankara, 20.08.2014.

Mustafa ÖNEN, Gölbaşı Ankara, 1963, Çömlekçi, Şafak Mahallesi 838. Sokak No:5/5 Gölbaşı/Ankara, 12.01.2015.

EKLER**Fotoğraf 1: İbrahim Önen****Fotoğraf 2: Ahmet ÖNEN****Fotoğraf 3: Mustafa ÖNEN**

Fotoğraf 4: Kurutma Odasına Açılan Fırın

Fotoğraf 5: Ürünlerin Kurutulmasında Kullanılan Raflar

Fotoğraf 6: Vakumpres

Fotoğraf 7: Çamur Makinesi

Fotoğraf 8: Tezgah

Fotoğraf 9: Depo

Fotoğraf 10: Ocağa Yığılan Topraklar

Fotoğraf 11: Değirmene Toprak Taşırken

Fotoğraf 12: Süzme İşlemi

Fotoğraf 13: Çamur Çökertme Havuzu

Fotoğraf 14: Ters Çevrilerek Atölyeye Taşınan Çamur

Fotoğraf 15: Atölye İçerisindeki Çamur

Fotoğraf 16: Çamur Tepme İşlemi

Fotoğraf 17: Vakumpresten Çamur Alınışı

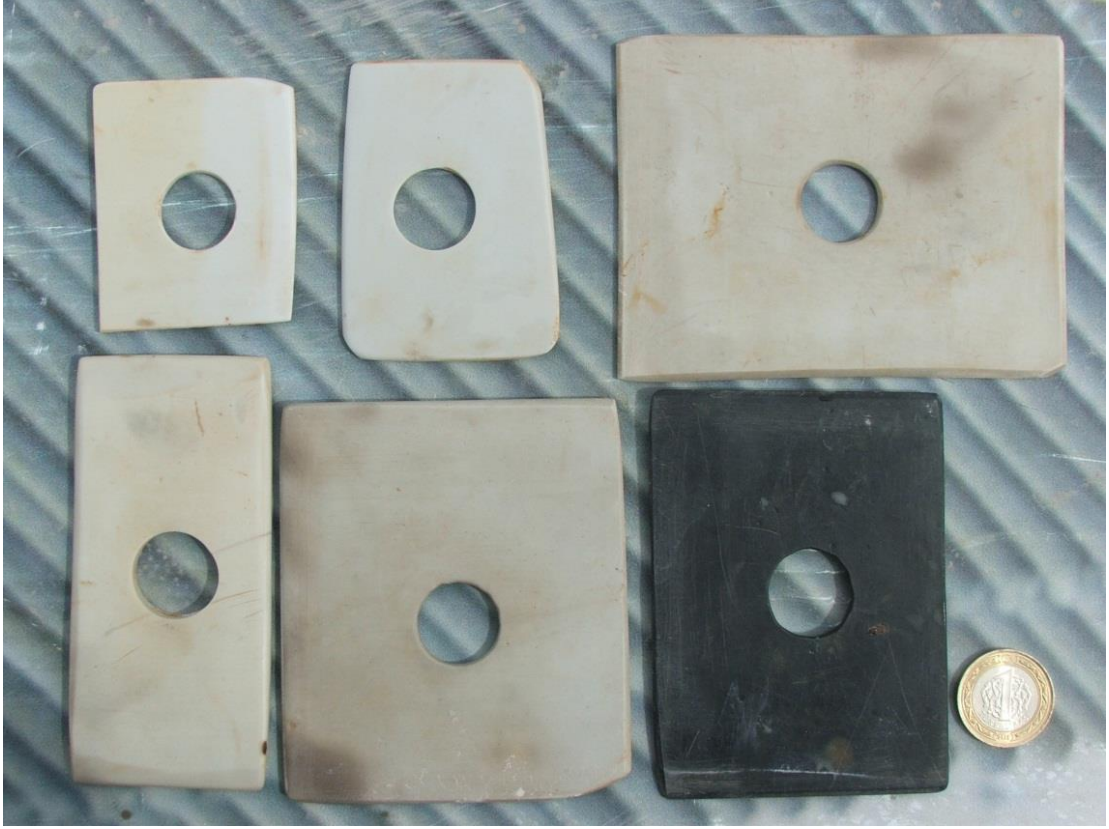
Fotoğraf 18: Künde Sarma İşlemi

Fotoğraf 19: Usta Ürün İşlerken

Fotoğraf 20: Soldan Yanaşılan Tezgahta Usta Ürün İşlerken

Fotoğraf 21: Satyanlar

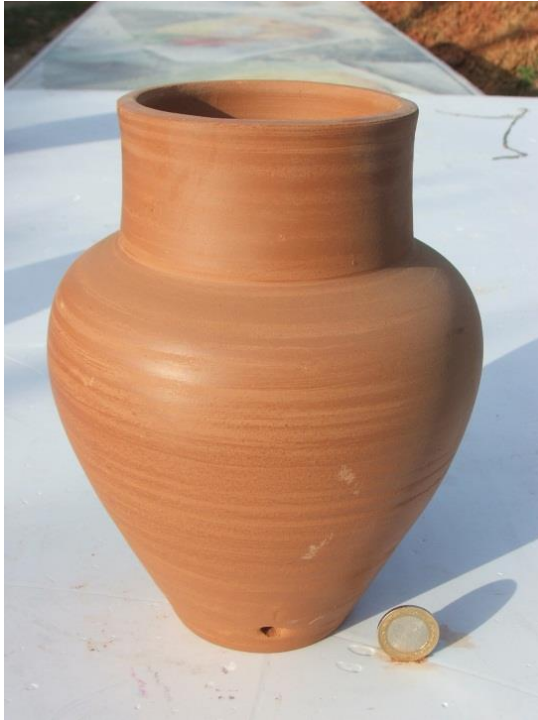
Fotoğraf 22: Ahşap Satyan

Fotoğraf 23: Su Bardağı

Fotoğraf 24: Yoğurtluk

Fotoğraf 25: Kapama

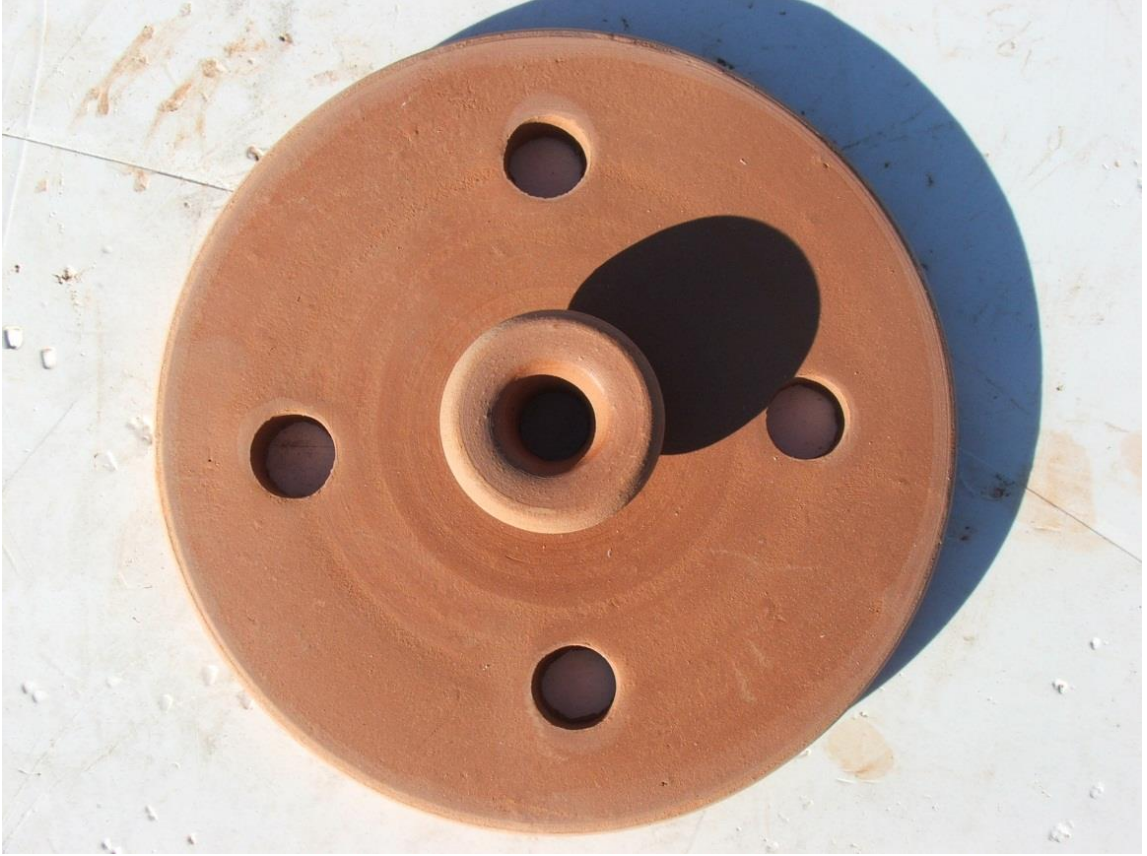
Fotoğraf 26: Küp

Fotoğraf 27: Güveç Kapağı

Fotoğraf 28: Testi

Fotoğraf 29: Sarma-Dolma Taşı

Fotoğraf 30: Vazo

Fotoğraf 31: Saksı

Fotoğraf 32: Akvaryumluk

Fotoğraf 33: Kumbara

Fotoğraf 34: Fasülye Çömleği

Fotoğraf 35: Tek Kulplu Çömlek

Fotoğraf 36: Su Damacanası

Fotoğraf 37: Turfan (yayık)

Fotoğraf 38: Saç Örgülü Küp

Fotoğraf 39: Anfora

Fotoğraf 40: Kaideli Vazo

Fotoğraf 41: Su Küpü

Fotoğraf 42: Perdahlama (Torna) İşlemi

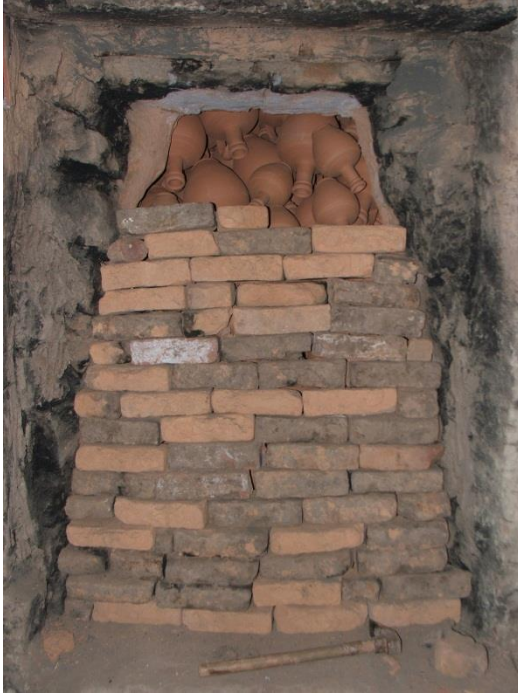
Fotoğraf 43: Kulp Vurma İşlemi

Fotoğraf 44: Fırın

Fotoğraf 45: Fırının Doldurulması

Fotoğraf 46-47: Fırının Doldurma Boşaltma Ağızının Tuğla İle Örülmesi ve Çamurla Sıvanması

Fotoğraf 48: Güveç Kapağı

Fotoğraf 49: Sevgi Çiçeği

http://www.kazimcapaci.com/FR_endemikcicekler.htm

(Erişim tarihi: 04.06.2015 14:00)

Fotoğraf 50: Sevgi Çiçeği Modeli

Fotoğraf 50: Sevgi Çiçeği Kalıpları

Fotoğraf 52: Sevgi Çiçeği Figürlü Testiler

Fotoğraf 53: Melikşah Mahallesi Sınırdaki Toprağın Alındığı Alan

Fotoğraf 54: Temin Edilen Toprakdan İmal Edilmiş Küp

Fotoğraf 55: Kireç Atmasının Gözlemlenebileceği Ürün

ÖZGEÇMİŞ

1978 tarihinde Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara'da tamamladı. Ön lisans eğitimini 1999-2001 yılları arasında 19 Mayıs Üniversitesi Samsun Meslek Yüksekokulu Duvar Süsleme Sanatları Programında tamamladıktan sonra 2003-2008 yılları arasında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Eski Çini Onarımları Anasanat Dalında lisans eğitimini tamamladı. Kalem işi, kalem işi restorasyonu ve çeşitli kazıların restorasyon birimlerinde çalıştı. 2012 yılında Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Tez Konusu olarak Gölbaşı Çömlekçiliği ve Koruma Önerileri başlığını seçti ve tez çalışmasını gerçekleştirmek için çalışmaya başladığı Gölbaşı'nda halen çalışmalarına devam etmektedir.